

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DEPARTAMENT PRACY, SPRAW SOCJALNYCH I ZDROWIA

KPZ-4100-08/2010

Nr ewid. 55/2010/P/09/103/KPZ

Informacja
o wynikach kontroli
wykonania w 2009 roku
budżetu państwa
w części 73
Zakład Ubezpieczeń Społecznych
oraz wykonania planu finansowego
Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Warszawa maj 2010 r.

Misja *Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej*

Wizja *Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa*

**Informacja
o wynikach kontroli
wykonania w 2009 roku
budżetu państwa w części 73 - Zakład
Ubezpieczeń Społecznych
oraz wykonania planu finansowego
Funduszu Ubezpieczeń Społecznych**

Dyrektor Departamentu
Pracy, Spraw Socjalnych i Zdrowia

Lech Rejnus

Zatwierdzam:
Marek Zająkała

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

Warszawa, maja 2010 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
tel./fax: 0 22 444 50 00
www.nik.gov.pl

Spis treści

1. Wprowadzenie	4
Cel i zakres kontroli	4
Uwarunkowania prawne i organizacyjne	4
2. Podsumowanie wyników kontroli	8
Ocena ogólna.....	8
Sprawozdawczość	10
Uwagi i wnioski.....	10
3. Ważniejsze wyniki kontroli.....	11
Księgi rachunkowe	11
3.1. Część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych	12
Planowanie dochodów i wydatków	12
Wydatki w układzie zadaniowym	16
3.2. Wykonanie planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w 2009 r.....	16
Przychody i koszty (przed badaniem sprawozdania finansowego przez niezależnego rewidenta).....	16
Zatrudnienie i wynagrodzenia	18
Działalność inwestycyjna w ramach planu rzeczowo-finansowego działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie budowy i zakupów środków trwałych na 2009 r.....	19
Prewencja rentowa i wypadkowa	19
Egzekucja należności	21
Nienależnie pobrane świadczenia.....	21
Plan finansowy Centrali Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	22
Realizacja wybranych zakupów	23
System kontroli wewnętrznej	23
4. Wykonanie planów finansowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i Funduszu Rezerwy Demograficznej	25
4.1. Wykonanie planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.....	25
Odsetki za opóźnienia w ustalaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie.....	31
Nadpłaty świadczeń emerytalno-rentowych.....	32
Niedopłaty świadczeń emerytalno-rentowych	32
Fundusze rezerwowe	33
Współpraca z otwartymi funduszami emerytalnymi	34
Realizacja zadań wynikających z ustawy tworzącej FUS	35
4.2. Wykonanie planu finansowego Funduszu Rezerwy Demograficznej	35
5. Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli	39
Protokół	39
Wystąpienie pokontrolne.....	39
6. Załączniki	41

1. Wprowadzenie

Cel i zakres kontroli

Najwyższa Izba Kontroli – Departament Pracy, Spraw Socjalnych i Zdrowia, w okresie od dnia 6 stycznia 2010 r. do dnia 15 kwietnia 2010 r. przeprowadziła, na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, kontrolę „Wykonanie budżetu państwa w 2009 r. w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz kontrolę „Wykonania w 2009 r. planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych”. Celem kontroli była ocena wykonania ustawy budżetowej na rok 2009² w tej części i ocena wykonania planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Kontrola obejmowała okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2009 r. i została przeprowadzona w Centrali Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z obowiązującymi w NIK standardami kontroli³ oraz założeniami metodycznymi do kontroli wykonania budżetu państwa⁴.

Uwarunkowania prawne i organizacyjne

Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych⁵ jest podstawowym aktem prawnym, który reguluje działalność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W myśl art. 66 ust. 1 i 2 tej ustawy Zakład jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną, nad którą nadzór w zakresie zgodności działań z obowiązującymi przepisami od dnia 21 maja 2009 r. sprawuje minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.

W ramach przyznanych kompetencji Zakład realizuje m.in. ustawowe przepisy o ubezpieczeniach społecznych, dysponuje środkami finansowymi funduszy celowych - Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i Funduszu Rezerwy Demograficznej, kontroluje orzecznictwo o czasowej niezdolności do pracy i wykonywanie przez płatników składek i ubezpieczonych obowiązków w zakresie ubezpieczeń społecznych oraz prowadzi prewencję rentową i wypadkową.

Organami Zakładu są: Prezes Zakładu, Zarząd, którego przewodniczącym z urzędu jest Prezes Zakładu, oraz Rada Nadzorcza.

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

² Ustawa z dnia 9 stycznia 2009 r. (Dz. U. Nr 10, poz. 58) zmieniona przez ustawę z dnia 17 lipca 2009 r. o zmianie ustawy budżetowej na 2009 r. (Dz. U. nr 128, poz. 1057).

³ Por. http://bip.nik.gov.pl/pl/bip/metodyka_kontroli/px_standardy_kontroli_nik.pdf.

⁴ Por. http://bip.nik.gov.pl/pl/bip/metodyka_kontroli/px_px_kontrola_budzetowa.2009_05.pdf.

⁵ Dz. U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.; Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.

Plan finansowy Zakładu obejmuje przychody i wydatki.

Na podstawie art. 76 ust. 1 ustawy przychody Zakładu stanowią m.in.:

- odpisy z funduszy, o których mowa w art. 55. Ich wysokość ustala się corocznie w ustawie budżetowej na podstawie planu finansowego FUS, zatwierdzonego przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw budżetu;
- należności z tytułu poniesionych kosztów poboru i dochodzenia składek na ubezpieczenie zdrowotne od Narodowego Funduszu Zdrowia, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Fundusz Pracy;
- należności z tytułu poniesionych kosztów poboru i dochodzenia składek na otwarte fundusze emerytalne w wysokości nie wyższej niż 0,8 % przekazanych składek na to ubezpieczenie, z tym, że wysokość należności ustala się corocznie w ustawie budżetowej;
- wpływy z tytułu wykonania innych zadań zleconych Zakładowi;
- dotacja z budżetu państwa.

Zgodnie z art. 77 ust. 2 ustawy, z przychodów, o których mowa w art. 76, pokrywa się w szczególności:

- wydatki na wynagrodzenia i składki naliczane od wynagrodzeń,
- wydatki na zakup towarów i usług,
- koszty bieżącej działalności Rady Nadzorczej Zakładu,
- wydatki na inwestycje,
- koszty wypłaty świadczeń, w tym realizowanych na mocy umów międzynarodowych.

Zakład jest dysponentem części 73, która obejmuje:

- dział 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne,
- dział 851 – Ochrona zdrowia,
- dział 852 – Pomoc społeczna,
- dział 853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej.

Zakład jest dysponentem państwowego funduszu celowego – Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS), powołanego do realizacji zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z art. 52 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przychody FUS pochodzą m.in.:

- ze składek na ubezpieczenia społeczne, nie podlegających przekazaniu na rzecz otwartych funduszy emerytalnych,

- z wpłat z budżetu państwa oraz z innych instytucji, przekazanych na świadczenia, których wypłatę zlecono Zakładowi, z wyjątkiem świadczeń finansowanych z odrębnych rozdziałów budżetowych oraz wpłat z instytucji zagranicznych,
- z dotacji z budżetu państwa,
- ze środków Funduszu Rezerwy Demograficznej, o których mowa w art. 59.

FUS może otrzymywać z budżetu państwa dotacje, które przeznaczone są wyłącznie na uzupełnienie środków na wypłaty świadczeń gwarantowanych przez Skarb Państwa, jeśli przychody przekazywane na rachunki funduszy oraz środki zgromadzone na funduszach rezerwowych nie zapewniają pełnej i terminowej wypłaty świadczeń finansowanych z FUS.

Za zgodą ministra właściwego do spraw finansów publicznych, Fundusz może również zaciągać kredyty (art. 53 ust. 3).

Ze środków zgromadzonych w FUS, finansowane są m.in.:

- wypłaty świadczeń z ubezpieczenia emerytalnego, rentowego, chorobowego i wypadkowego,
- wydatki na prewencję rentową,
- odpisy stanowiące przychody Zakładu, o których mowa w art. 76 ust. 1 pkt 1,
- odsetki za nieterminowe wypłaty świadczeń.

W ramach FUS wyodrębnia się fundusze: emerytalny, rentowy, chorobowy, wypadkowy oraz fundusze rezerwowe dla ubezpieczeń: wypadkowego, rentowego i chorobowego.

Zasady gospodarki finansowej oraz zasady lokowania środków FUS określone zostały w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej i zasad lokowania środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych⁶.

Na podstawie art. 58 ustawy, dla ubezpieczeń emerytalnych, ze środków pozostających w dniu 31 grudnia każdego roku na rachunku funduszu emerytalnego, pomniejszonego o kwotę niezbędną na zapewnienie wypłat świadczeń przypadających na pierwszy miesiąc kolejnego roku – tworzy się Fundusz Rezerwy Demograficznej (FRD), który posiada osobowość prawną, a organem Funduszu jest Zakład (art. 60 ustawy). Środki FRD mogą być wykorzystane wyłącznie na uzupełnienie, wynikającego z przyczyn demograficznych, niedoboru funduszu emerytalnego, o którym mowa w art. 55 pkt 1, z zastrzeżeniem ust. 3 i art. 112 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

⁶ Dz. U. Nr 67, poz. 711.

Zakład gospodaruje swoim mieniem oraz prowadzi samodzielną gospodarkę finansową w ramach posiadanych środków. Gospodarka finansowa części 73 oraz FUS i FRD podlegała rygorom wynikającym z ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych⁷, ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych⁸, ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁹, a także wydanym na ich podstawie aktom wykonawczym oraz innym przepisom określającym gospodarkę finansową państwowych jednostek organizacyjnych i gospodarkę państwowych funduszy celowych.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wykonuje swoje zadania poprzez Centralę i oddziały. Według stanu na dzień 31 grudnia 2009 r., sieć jednostek terenowych ZUS stanowiły 43 oddziały, 216 inspektoratów i 66 biur terenowych.

Uzyskane w 2009 r. dochody w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych w wysokości 346.431,7 tys. zł stanowiły 0,13 % dochodów budżetu państwa, a poniesione wydatki w kwocie 37.278.428,3 tys. zł stanowiły 12,51 % wydatków budżetu państwa.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych - jako dysponent części 73 - w ramach funkcji 13 Zabezpieczenie społeczne i wspieranie rodziny, realizował zadanie 13.3. Ubezpieczenia Społeczne, z którego wyodrębniono trzy podzadania:

- 13.3.1. Wypłata świadczeń zleconych do realizacji Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych,
- 13.3.2. Zapewnienie wypłacalności świadczeń z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
- 13.3.3. Przekazywanie składek na ubezpieczenia społeczne i na ubezpieczenie zdrowotne.

⁷ Dz. U. Nr 249, poz. 2104 ze zm. Od 1 stycznia 2010 r. ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240 ze zm.)

⁸ Dz. U. z 2007 r. Nr 223, poz. 1665.

⁹ Dz. U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223 ze zm.

2. Podsumowanie wyników kontroli

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa za 2009 r. w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Zakład zrealizował dochody w kwocie 346.431,7 tys. zł. Były one wyższe w stosunku do zmienionej ustawy budżetowej o 23.973,9 tys. zł, tj. o 7,4 % a od uzyskanych w 2008 r. niższe o 20,2 % (str. 13).

Poniesione wydatki w kwocie wynoszącej łącznie 37.278.428,3 tys. zł były niższe o 36.054,7 tys. zł, (o 0,1 %) od planu po zmianach. W porównaniu do 2008 r. zmniejszyły się o 10,6 % (str. 14).

Nie stwierdzono przekroczeń limitów wydatków w działach, rozdziałach i paragrafach w części 73. Zdaniem NIK poniesione wydatki były celowe, wynikały one z zapisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Zdaniem NIK, dysponent części 73 prawidłowo sprawował nadzór i kontrolę nad wykonaniem budżetu, zgodnie z art. 153 ust. 2 i 3 ustawy o finansach publicznych oraz właściwie realizował zadania wynikające z art. 47 ust. 2 ustawy o finansach publicznych.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie realizację przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych zadań związanych z realizacją planu finansowego w 2009 r., pomimo stwierdzonych uchybień.

W 2009 r., pomimo dwukrotnego zmniejszenia odpisu z FUS – podstawowego źródła przychodów Zakładu – zrealizowano wyższe przychody i niższe koszty od planowanych. W efekcie ZUS osiągnął dodatni wynik finansowy netto (str.17).

Stwierdzono nierzetelne planowanie zadań inwestycyjnych. Należy podkreślić, że w wystąpieniach pokontrolnych skierowanych po kontrolach wykonania budżetu w latach 2006-2008 NIK także oceniła, jako nierzetelne, planowanie zadań inwestycyjnych. Tylko 4 % pierwotnie zaplanowanych zadań pozostało niezmienionych do końca 2009 r., z których nie wszystkie zostały w pełni zrealizowane. Realizacja zakupów inwestycyjnych znacznie odbiegała od pierwotnie planowanych kwot, bowiem zaledwie w połowie wykorzystano zaplanowane środki (str. 19).

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia rozszerzenie zakresu działań egzekucyjnych w 2009 r. Łączna liczba tytułów skierowanych do załatwienia we

wszystkich rodzajach egzekucji w porównaniu do roku 2008 wzrosła o 33,6 %, a wysokość kwot objętych tytułami zwiększyła się o 13,3 %. Zwraca natomiast uwagę na fakt, iż wskaźnik efektywności egzekucji prowadzonej przez oddziały Zakładu uległ obniżeniu z 35,1 % w 2008 r. do 27,8 % w 2009 r. (str. 21).

Wśród zbadanych 23 wydatków Centrali Zakładu nie stwierdzono niecelowych zakupów i nieprawidłowości przy ich realizacji (str. 23).

W 2009 r. w księgach rachunkowych nie rozliczono niedoborów w kwocie 16,1 mln zł ujawnionych w wyniku inwentaryzacji przeprowadzonej w formie spisu z natury, czym naruszono przepis art. 27 ust. 2 ustawy o rachunkowości (str.11).

Najwyższa Izba Kontroli, ocenia pozytywnie z zastrzeżeniami wykonanie planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Na ocenę decydujący wpływ ma obniżenie stanu Funduszu na koniec 2009 r. o niemal 13 mld zł, pomimo zaciągnięcia kredytów w kwocie 3,96 mld zł oraz uzyskania nieoprocentowanej pożyczki z budżetu państwa w wysokości 5,50 mld zł. Utrzymywanie się tej tendencji w kolejnych latach stanowi zagrożenie dla finansów publicznych państwa. Wpływ na tę sytuację miały niższe wpływy ze składek na ubezpieczenia społeczne oraz niższa - o prawie 3 mld zł - dotacja z budżetu państwa od przekazanej w 2008 r., przy jednocześnie wyższych - od planowanych - wydatkach na świadczenia pieniężne (str. 25).

Na niższe od zaplanowanych przychody ze składek na ubezpieczenia społeczne, główny wpływ miało malejące tempo wzrostu płac przy jednoczesnym wzroście bezrobocia (str. 28).

NIK negatywnie ocenia wzrost w 2009 r. – w odniesieniu do roku poprzedniego – liczby wypłat z tytułu odsetek w ustalaniu prawa do świadczeń aż o 25,3 % z powodu wydania decyzji po terminie ustawowym (o 69,4 %) oraz z powodu błędów leżących po stronie ZUS (o 48,0 %). Zwiększyła się również liczba nowo ujawnionych nadpłat spowodowanych przez pracowników ZUS oraz wyrównań do wysokości należnego świadczenia spowodowanych błędem pracownika Zakładu. Ich liczby w porównaniu do 2008 r. wzrosły odpowiednio o 21,9 % i 9,2 % (str. 31).

Po raz kolejny kontrola stwierdziła nieutworzenie funduszy rezerwowych dla ubezpieczeń rentowych i chorobowego oraz ubezpieczenia wypadkowego, o co wielokrotnie postulowała Najwyższa Izba Kontroli (str. 33).

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie w 2009 r. planu finansowego Funduszu Rezerwy Demograficznej oraz zarządzanie jego środkami.

Sprawozdawczość

NIK opiniuje pozytywnie sprawozdawczość, sporządzoną przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz stwierdza, że roczne sprawozdania budżetowe:

- z wykonania planu dochodów budżetowych (Rb-27);
- z wykonania planu wydatków budżetowych (Rb-28);
- o stanie środków na rachunkach bankowych (Rb-23);
- z wykonania planu finansowego funduszu celowego nieposiadającego osobowości prawnej (Rb-33);
- z wykonania, określonego w ustawie budżetowej na 2009 rok, planu finansowego państwowego funduszu celowego (Rb-40),

oraz sprawozdania za IV kwartał o stanie należności (Rb-N) i o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji (Rb-Z), a także miesięczne sprawozdanie z wykonania wybranych elementów planu finansowego FUS za okres od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2009 (Rb-FUS) przekazują prawdziwy i rzetelny obraz dochodów i wydatków, należności i zobowiązań na dzień 31 grudnia 2009 r. wynikający z ewidencji księgowej.

Powyższe sprawozdania zostały przekazane przez Zakład w terminach określonych w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 27 czerwca 2006 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej¹⁰.

Uwagi i wnioski

Najwyższa Izba Kontroli, po kontroli wykonania budżetu państwa za 2009 r., po raz kolejny ustaliła, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie utworzył funduszy rezerwowych dla ubezpieczeń rentowych oraz chorobowego i ubezpieczenia wypadkowego - do czego jest zobowiązany przepisem art. 55 pkt 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Było to spowodowane - zdaniem Zakładu - brakiem środków na kontach poszczególnych funduszy wydzielonych z FUS. Mając na uwadze niekorzystne prognozy demograficzne, zagrażające płynności wypłat świadczeń, NIK postuluje o stosowne zwiększenie zasilenia FUS w stopniu umożliwiającym utworzenie funduszy rezerwowych.

¹⁰ Dz. U. Nr 115, poz. 781 ze zm.

3. Ważniejsze wyniki kontroli

Księgi rachunkowe

NIK nie wnosi zastrzeżeń co do poprawności formalnej dowodów i zapisów księgowych oraz zgodności i wiarygodności ksiąg rachunkowych z zasadami rachunkowości.

Powyższą ocenę sformułowano na podstawie badania próby 175 dowodów księgowych. Doboru próby 91 dowodów księgowych o wartości 246.072,26 tys. zł dokonano metodą monetarną (MUS)¹¹, zaś w przypadku 84 dowodów o wartości 16.089,89 tys. zł, zastosowano dobór celowy¹². Łączna wartość operacji udokumentowanych badanymi dowodami księgowymi wyniosła 262.162,15 tys. zł, tj. 57,5 % wartości populacji.

Zastrzeżenia NIK odnoszą się do skuteczności procedur kontroli finansowej w związku ze stwierdzeniem nieprawidłowości dotyczących inwentaryzacji przeprowadzonej w Centrali ZUS w formie spisu z natury w 2009 r.

W księgach rachunkowych 2009 r. nie rozliczono niedoborów ujawnionych w wyniku inwentaryzacji przeprowadzonej w formie spisu z natury w 2009 r., czym naruszono przepisy art. 27 ust. 2 ustawy o rachunkowości. Pełne rozliczenie inwentaryzacji nie było możliwe ze względu na konieczność przeprowadzenia dodatkowych wyjaśniających spisów z natury, które zarządzono po ujawnieniu niedoborów rzeczowych składników majątkowych w łącznej kwocie 16.088 tys. zł (brutto) i uznaniu ich za niedobory pozorne. Spisy uzupełniające zakończono 31 marca 2010 r. W ich wyniku odnaleziono 95,2 % niedoborów składników majątkowych¹³, co zdaniem NIK, wskazuje na występowanie uchybień o charakterze organizacyjnym w przeprowadzonej w 2009 r. inwentaryzacji w formie spisu z natury, polegających m.in. na umieszczeniu oznakowań na zespołach elektronicznych w miejscach uniemożliwiających ich późniejszą identyfikację, nieprzeprowadzeniu likwidacji mebli uszkodzonych w trakcie transportu bezpośrednio po przeprowadzce.

Odnalezione niedobory zostały wprowadzone do ksiąg rachunkowych 2010 r., zaś pozostałe zostaną rozliczone po sporządzeniu protokołu z inwentaryzacji.

¹¹ Prawdopodobieństwo wylosowania dowodu księgowego jest proporcjonalne do wartości operacji udokumentowanej tym dowodem.

¹² Dobór celowy zastosowano w związku z trudnościami dobrania wydatków znacznej wartości i jednocześnie dotyczących umów zawartych i realizowanych w 2009 r.

¹³ Wartość niedoborów rzeczowych składników majątkowych uległa zmniejszeniu w stosunku do niedoborów wykazanych na dzień spisu z natury do kwoty 779 tys. zł.

3.1. Część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Planowanie dochodów i wydatków

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia planowanie dochodów i wydatków w części 73. Dokonane zmiany w planie finansowym w tej części były celowe i właściwie udokumentowane.

W ustawie budżetowej w części 73 ustalono dochody w kwocie 145.421 tys. zł w tym w dziale 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, w wysokości 40.464 tys. zł i w dziale 852 – Pomoc społeczna, w kwocie 104.957 tys. zł. Z kolei w ustawie o zmianie ustawy budżetowej, dochody zostały zwiększone do 322.458 tys. zł, w tym w dziale 753 do kwoty 209.263 tys. zł i w dziale 852 do kwoty 113.195 tys. zł.

W wyniku dokonanych zmian, plan wydatków w części 73 - ustalony w ustawie o zmianie ustawy budżetowej na rok 2009 w wysokości 37.187.932 tys. zł - został zwiększony środkami z rezerwy celowej do 37.314.483 tys. zł, tj. o 126.551 tys. zł (o 0,3 %) m.in. na skutek zwiększenia (o 100.000 tys. zł) dotacji do Funduszu Ubezpieczeń (rozdział 75313) w celu sfinansowania bieżących zobowiązań.

W trakcie roku budżetowego Zarząd Zakładu, na podstawie art. 148 ust. 1 ustawy o finansach publicznych, wyraził zgodę na przeniesienie wydatków między paragrafami klasyfikacji wydatków budżetu państwa w części 73 w ramach działu 753 - Obowiązkowe ubezpieczenie społeczne i działu 853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej.

Zarówno w ustawie budżetowej jak również w ustawie o zmianie ustawy budżetowej na rok 2009 w części 73 nie planowano wydatków w rozdziałach 85212 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego i 85395 - Pozostała działalność.

W ocenie NIK, dokonane zmiany planu wydatków budżetowych były uzasadnione.

Wykonanie dochodów i wydatków

Rozliczenie środków

W 2009 r. zasilenia z Ministerstwa Finansów rachunku wydatków budżetowych, w okresie styczeń - marzec i listopad – grudzień, następowały w terminach i kwotach zgodnych z zapotrzebowaniami szczegółowymi. W okresie kwiecień – październik na wnioskowaną kwotę w wysokości 16.202.470 tys. zł, Ministerstwo Finansów przekazało 12.830.000 tys. zł. Jakkolwiek miało to wpływ na przejściowe ograniczenie rezerwy płynnościowej, to jednak nie spowodowało zagrożenia terminowej wypłaty świadczeń.

W 2009 r. Ministerstwo Finansów przekazało na rachunek Zakładu 37.314.483 tys. zł. Niewykorzystane środki budżetowe w kwocie 36.054,7 tys. zł zostały zwrócone na centralny bieżący rachunek budżetu państwa w terminie określonym w § 14 ust. 5 pkt 2 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 29 czerwca 2006 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania budżetu państwa¹⁴. Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia prowadzoną przez Zakład, jako dysponenta części budżetowej, gospodarkę środkami pieniężnymi.

Dochody budżetowe

Dane dotyczące dochodów budżetowych przedstawiono w tabeli, stanowiącej załącznik nr 1 do informacji.

W ustawie o zmianie ustawy budżetowej na rok 2009 ustalono dochody w części 73, w wysokości 322.458,0 tys. zł. Zrealizowane dochody w kwocie 346.431,7 tys. zł, były wyższe w stosunku do zmienionej ustawy budżetowej o 23.973,9 tys. zł, tj. o 7,4 %. W porównaniu do 2008 r. były niższe o 87.726,2 tys. zł, tj. o 20,2 %.

W ogólnej kwocie dochodów, największy udział miały dochody w dziale 753 w kwocie 226.097,5 tys. zł - wyższe od zaplanowanych w zmienionej ustawie budżetowej o 16.834,5 tys. zł, tj. o 8,0 % i w dziale 852.

Na dochody w dziale 753 złożyły się dochody w rozdziale 75303 - Fundusz Ubezpieczeń Społecznych w wysokości 226.032,0 tys. zł¹⁵ (w 2008 r. – w wysokości 339.225,9 tys. zł), w rozdziale 75313 – Świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty ZUS i KRUS w kwocie 40,3 tys. zł (w 2008 r. uzyskano w tym rozdziale dochody w wysokości 56,8 tys. zł) oraz w rozdziale 75395 – Pozostała działalność w kwocie 25,3 tys. zł (w 2008 r. uzyskano w tym rozdziale 5,6 tys. zł).

Osiągnięte dochody w dziale 852 w kwocie 113.270,5 tys. zł były wyższe od zaplanowanych w zmienionej ustawie budżetowej o 75,0 tys. zł (o 0,1 %). Złożyły się na nie dochody w rozdziale 85234 – Fundusz Alimentacyjny w likwidacji w kwocie 113.195,0 tys. zł¹⁶ tj. o 19.158,0 tys. zł (o 20,4 %) wyższe od uzyskanych w 2008 r. oraz dochody

¹⁴ Dz. U. Nr 116, poz. 784 ze zm.

¹⁵ Kwota ta stanowiła zwrot środków wycofanych z OFE za osoby podlegające zaopatrzeniu emerytalnemu tzw. Służb mundurowych, w związku z realizacją art. 14 ust. 4, 6 i 7 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2004 r. Nr 8, poz. 66 ze zm.) oraz art. 111a ust. 3 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz. U. z 2004 r. Nr 159, poz. 1667 ze zm.).

¹⁶ Zgodnie z ustawą z dnia 28 listopada 2004 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r., Nr 139, poz. 992 ze zm.) ZUS od dnia 1 maja 2004 r. prowadzi likwidację Funduszu Alimentacyjnego. Stosownie do postanowień art. 69 ust. 1 wymienionej ustawy środki uzyskiwane w wyniku likwidacji Funduszu podlegają przekazaniu na dochody budżetu państwa po zakończeniu każdego roku budżetowego do dnia 31 marca.

w rozdziale 85212 – Świadczenia rodzinne, zaliczka alimentacyjna oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (...) w kwocie 75,5 tys. zł tj. o 25,4 % niższe niż w 2008 r. (60,2 tys. zł).

Ponadto uzyskano nieplanowane dochody w dziale 853 w kwocie 7.063,7 tys. zł o 6.291,2 tys. zł wyższe niż w 2008 r. (o 814,4 %). Złożyły się na nie dochody z tytułów m. in. zwrotów nienależnie pobranych zasiłków i świadczeń przedemerytalnych wypłacanych przez ZUS i zwroty nienależnie pobranych zapomóg wraz z odsetkami wypłaconych przez ZUS w 2007 r. na podstawie ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o dodatku pieniężnym dla niektórych emerytów, rencistów i osób pobierających świadczenie przedemerytalne albo zasiłek przedemerytalny¹⁷.

Przy tworzeniu planu dochodów budżetu na 2009 r., zdaniem Zakładu, nie można było przewidzieć skalę nieuczciwości osób, które pobierały świadczenia nie spełniając warunków do jego otrzymania. W wyniku postępowań wyjaśniających stwierdzono liczne nieprawidłowości w złożonych dokumentach i oświadczeniach odnośnie pobieranych dodatków i zapomóg, czego konsekwencją były zwroty nienależnie pobranych świadczeń na dochody budżetu państwa.

W 2009 r. uzyskane dochody były terminowo przesyłane przez oddziały Zakładu do Centrali, a następnie przekazywane na centralny rachunek bieżący budżetu państwa. Na koniec 2009 r. nie wystąpiły należności pozostałe do zapłaty, jak i zaległości.

Wydatki budżetowe

Dane dotyczące wydatków budżetowych przedstawiono w tabeli, stanowiącej załącznik nr 2 do informacji.

Poniesione w 2009 r. wydatki w części 73 wyniosły 37.278.428,4 tys. zł, co stanowiło 99,9 % budżetu po zmianach¹⁸. W odniesieniu do ustawy o zmianie ustawy budżetowej były one wyższe o 90.496,3 tys. zł (o 0,2 %) a od planu po zmianach niższe o 36.054,7 tys. zł, tj. o 0,1 %. W porównaniu do 2008 r. (41.720.034,4 tys. zł) wydatki w części 73 zmniejszyły się o 4.441.606,1 tys. zł, tj. o 10,6 %.

Otrzymane środki z rezerw zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem.

Największy udział miały wydatki w dziale 753 w kwocie 35.195.059,9 tys. zł, tj. 94,4 % wydatków w części 73 i w dziale 853 w wysokości 1.837.905,4 tys. zł, tj. 4,9 % wydatków w części 73.

¹⁷ Dz. U. Nr 35, poz. 219.

¹⁸ Z uwzględnieniem również zmian dokonanych przez Ministra Finansów.

Wydatki w dziale 753, w stosunku do planu po zmianach, były niższe o 29.332,1 tys. zł, (o 0,1 %), natomiast w porównaniu do 2008 r. były niższe o 2.072.498,9 tys. zł (o 5,6 %). Wydatki w tym dziale obejmowały m. in.:

- dotację dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (rozdział 75303) w kwocie 30.503.283,0 tys. zł – o 2.726.685,0 tys. zł (o 8,8 %) niższą niż w 2008 r. Z kwoty tej 262.071,0 tys. zł stanowiła dotacja celowa, a 30.241.212,0 tys. zł dotacja uzupełniająca. W 2009 r. - w ramach dotacji celowej - sfinansowano między innymi wypłaty: emerytur i rent specjalnych przyznanych przez Prezesa Rady Ministrów, emerytur wyjątkowych przyznanych przez Prezesa ZUS oraz emerytur przyznanych z urzędu i rent rodzinnych na kwotę 165.704,4 tys. zł, dopełnień do minimum podlegających finansowaniu z budżetu państwa na kwotę 71.110,8 tys. zł, emerytur pomostowych na kwotę 22.550,2 tys. zł,
- składki na ubezpieczenie społeczne finansowane z budżetu państwa za osoby przebywające na urloпах wychowawczych, za osoby pobierające zasiłek macierzyński oraz za osoby niepełnosprawne (rozdział 75309) w kwocie 1.310.146,9 tys. zł, tj. o 598.765,2 tys. zł (o 84,2 %) więcej niż w 2008 r., natomiast o 23.603,1 tys. zł (o 1,8 %) mniej niż w planie po zmianach,
- świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty ZUS i KRUS (rozdział 75313) w kwocie 3.381.063,5 tys. zł, tj. o 55.417,4 tys. zł (o 1,7 %) wyższe niż w 2008 r. W porównaniu do planu po zmianach były niższe o 5.657,5 tys. zł, tj. o 0,2 %,
- pozostałą działalność – renty odszkodowawcze przyznane osobom poszkodowanym przez żołnierzy wojsk Federacji Rosyjskiej, wypłacane przez Zakład (rozdział 75395) w kwocie 566,6 tys. zł, tj. o 3,6 tys. zł (o 0,6 %) więcej niż w 2008 r. W porównaniu do planu po zmianach były niższe o 71,4 tys. zł, tj. o 11,2 %.

Wydatki w dziale 853 wyniosły 1.837.905,4 tys. zł i były niższe od poniesionych w 2008 r. o 2.383.143,8 tys. zł (o 56,5 %). W porównaniu do planu po zmianach, były niższe o 3.343,1 tys. zł (o 0,2 %). Na ogólną kwotę wydatków w tym dziale złożyły się:

- refundacja ulg dla inwalidów wojennych i wojskowych z tytułu ubezpieczenia OC i AC (rozdział 85335) w kwocie 677,8 tys. zł – niższa niż w 2008 r. o 159,3 tys. zł (o 22,2 %),
- wypłaty rent socjalnych oraz świadczeń i zasiłków przedemerytalnych (rozdział 85347) w kwocie 1.837.083,2 tys. zł – o 2.382.323,6 tys. zł (o 56,5 %) niższe niż w 2008 r. W stosunku do planu po zmianach były niższe o 3.157,8 tys. zł, tj. o 0,2 %,

- wypłaty zapomóg pieniężnych (rozdział 85395) w kwocie 144,4 tys. zł, były o 726,2 tys. zł (o 83,4 %) niższe niż w 2008 r. W odniesieniu do planu po zmianach były niższe o 26,1 tys. zł (o 15,3 %).

Nie stwierdzono przekroczeń limitów wydatków w działach, rozdziałach oraz paragrafach klasyfikacji budżetowej w części 73, co świadczy o skutecznym monitoringu ich realizacji oraz o wykonaniu wniosku NIK, zgłoszonym po kontroli wykonania budżetu państwa w 2008 r.

Zakład zwrócił niewykorzystane środki budżetowe za rok 2009 w kwocie 36.054.723,38 zł na konto Ministerstwa Finansów - Departamentu Budżetu Państwa.

W Rb-28 rocznym - sprawozdaniu z wykonania planu wydatków budżetu państwa za rok 2009 r. - nie wykazano zobowiązań.

Wydatki w układzie zadaniowym

NIK pozytywnie ocenia sposób opracowania i realizację przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych budżetu zadaniowego.

Budżet części 73 w ujęciu zadaniowym zaprezentowany został u układzie funkcji i zadania z którego wyodrębniono 3 podzadania, w tym podzadanie 13.3.1. wypłata świadczeń zleconych do realizacji Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych. Celem powyższego podzadania była terminowa i prawidłowa wypłata świadczeń zleconych. Jako miernik realizacji przyjęto relację kwoty odsetek za opóźnienia w przyznawaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie do kwoty wypłaconych świadczeń, dla którego określono wartość bazową w wysokości 0,008 % i założono, iż w 2009 r. osiągnie on wartość „<1 %”.

W 2009 r. miernik realizacji podzadania wyniósł 0,010 %, tj. o 0,002 % powyżej wartości bazowej i o 0,99 % poniżej założonej maksymalnej wartości.

3.2. Wykonanie planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w 2009 r.

Przychody i koszty (przed badaniem sprawozdania finansowego przez niezależnego rewidenta)

W grudniu 2008 r. Zarząd Zakładu przyjął „Projekt planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na rok 2009” opracowany przed założeniu odpisu z FUS na działalność Zakładu w kwocie 3.978.000 tys. zł.

W wyniku pierwszej zmiany planu, dokonanej w lutym 2009 r., zmniejszono przychody ogółem Zakładu o 5.000 tys. zł oraz stan zobowiązań na koniec roku 2009 r. o kwotę 185.657 tys. zł. Zmiana przychodów wynikała ze zmniejszenia, w trakcie prac sejmowych nad budżetem Państwa, odpisu z FUS na działalność Zakładu¹⁹. Natomiast niewykorzystane w 2008 r. środki finansowe, których wysokość w stosunku do planu zatwierdzonego w grudniu 2008 r. zwiększyła się o 524.725 tys. zł, umożliwiły zmniejszenie kwoty zobowiązań (o 185.657 tys. zł) i zaplanowanie wyższego (o 334.068 tys. zł) stanu środków na koniec roku.

W wyniku drugiej zmiany planu, dokonanej w październiku 2009 r., zwiększono stan zobowiązań na początek roku o 329.572 tys. zł i na koniec roku o 342.956 tys. zł. Było to wynikiem konieczności zapłacenia odsetek do OFE, powstałych w wyniku zakończonych postępowań wyjaśniających i ponownego przetwarzania dokumentów z lat ubiegłych. Począwszy od 2009 r. Zakład utracił możliwość zamiany zobowiązań wobec OFE na obligacje Skarbu Państwa, wobec czego odsetki do OFE zobowiązany jest regulować w ramach posiadanych środków własnych²⁰. Jednocześnie zmniejszono plan przychodów ogółem Zakładu o kwotę 556.021 tys. zł (tj. o 12,4 %). Wynikało to głównie ze zmniejszenia odpisu z FUS na działalność Zakładu o kwotę 555.000 tys. zł. Równocześnie zmniejszono plan wydatków ogółem o kwotę 460.750 tys. zł (tj. o 9,8 %).

Trzecia zmiana planu dokonana została w listopadzie 2009 r. Na podstawie analizy wykonania wydatków za 3 kwartały 2009 r. dokonano zmian, polegających na przemieszczeniu środków pomiędzy niektórymi pozycjami kosztów.

Zakład zrealizował przychody ogółem w wysokości 4.002.024 tys. zł, wykonując plan po zmianach w 101,5 %, przy czym odpis z FUS na działalność Zakładu stanowił 85,4 %. Przychody planowane stanowiły 99,95 %, a przychody nieplanowane 0,05 % przychodów ogółem.

Koszty działalności bieżącej, wraz z amortyzacją wg stawek w 2009 r., wyniosły ogółem 3.932.901 tys. zł, co stanowiło 94,5 % planu.

W strukturze kosztów planowanych największy udział miały wynagrodzenia w kwocie 2.002.784 tys. zł, co stanowiło 50,9 % kosztów ogółem. W przypadku

¹⁹ Wysokość odpisu z FUS na działalność Zakładu (3.973.000 tys. zł) zatwierdzona w ustawie budżetowej na rok 2009 r., przyjętej w dniu 9 stycznia 2009 r., była niższa niż przyjęta wcześniej (3.978.000 tys. zł) do opracowania planu finansowego Zakładu na 2009 r. zatwierdzonego uchwałą Rady Nadzorczej nr 76/X/III/2008 w dniu 18 grudnia 2008 r.

²⁰ W związku z wygaśnięciem z dniem 31.12.2008 r. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o przejęciu przez Skarb Państwa zobowiązań Zakładu Ubezpieczeń społecznych z tytułu nieprzekazanych składek do otwartych funduszy emerytalnych (Dz. U. Nr 149, poz. 1450 ze zm.)

pozostałych: koszty usług obcych – 1.106.938 tys. zł (28,2 % ogółu kosztów), koszty ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń 390.122 tys. zł (9,9 % ogółu kosztów), amortyzacja – 222.817 tys. zł (5,7 % ogółu kosztów), materiały i energia -115.514 tys. zł (2,9 % ogółu kosztów) oraz podatki i opłaty - 56.537 tys. zł (1,4 % ogółu kosztów). Żaden ze składników kosztów nie przekroczył zaplanowanych kwot. W przypadku: wynagrodzeń plan zrealizowano w 96,7 %, usług obcych w 91,3 %, ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń w 93,8 %.

NIK pozytywnie ocenia podjęcie działań oszczędnościowych, w wyniku których ZUS odnotował wyższe przychody od kosztów (osiągając dodatni wynik finansowy netto) w wysokości 69.123 tys. zł.

Zatrudnienie i wynagrodzenia

Dane o zatrudnieniu i wynagrodzeniach przedstawiono w załączniku Nr 3 do informacji

Przeciętne zatrudnienie w Zakładzie w 2009 r. w osobach, w przeliczeniu na pełne etaty, wyniosło 47.291,98 i było niższe o 13,12 etatu od przeciętnego zatrudnienia w 2008 r. (47.305,10).

W Centrali Zakładu przeciętne zatrudnienie wynosiło 1.348,21 etatów (łącznie z Zarządem) i w stosunku do poprzedniego roku zwiększyło się o 21,2 etatu. W oddziałach Zakładu zatrudnienie zwiększyło się z 44.993,26 w 2008 r. do 45.011,38 etatów w 2009 r., tj. o 18,12 (0,04 %). W orzecznictwie lekarskim zatrudnienie zmniejszyło się z 984,83 w 2008 r. do 932,39 etatów w 2009 r., tj. o 5,3 %.

Na koniec 2009 r. w Zakładzie zatrudnionych było 47.318 osób, w tym 1.359 w Centrali (bez Prezesa i Członków Zarządu) i 46.377 osób w oddziałach. W Zarządzie Zakładu zatrudnionych było 7 osób.

W odniesieniu do 2008 r., w 2009 r. nastąpił wzrost przeciętnego wynagrodzenia z 3.263,78 zł do 3.498,45 zł, tj. o 234,67 zł (o 7,2 %). W Centrali Zakładu, w porównywanym okresie, wynagrodzenie wzrosło z 5.705,44 zł do 5.979,93 zł, tj. o 274,49 zł (o 4,8 %), w oddziałach z 3.111,99 zł do 3.341,43 zł, tj. o 229,44 zł (o 7,4 %), zaś w orzecznictwie lekarskim z 6.837,27 zł do 7.413,60 zł, tj. o 576,33 zł (o 8,4 %).

W 2009 r. przeciętne wynagrodzenie w Centrali Zakładu było wyższe od wynagrodzenia w oddziałach o 2.638,50 zł, tj. o 79,0 %. Przeciętne wynagrodzenie w Zarządzie zmniejszyło się z 19.842,07 zł w 2008 r. do 17.422,06 zł w 2009 r., tj. o 12,2 % (o 2.420,01 zł).

Działalność inwestycyjna w ramach planu rzeczowo-finansowego działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie budowy i zakupów środków trwałych na 2009 r.

Należy podkreślić, że w wystąpieniach pokontrolnych, skierowanych po kontrolach wykonania budżetu państwa w latach 2006-2008, NIK również oceniła - jako nierzetelne - planowanie zadań inwestycyjnych. Wynikało to z dokonywania w planach zmian dotyczących zarówno liczby zadań, jak i wielkości kwot w nich przyjętych (w planie na 2006 r. – 803, w planie na 2007 r. – 393, a w planie na 2008 r. – 469).

W 2009 r. liczba zmian planu wzrosła do 1014. Polegały one m.in. na zmniejszeniu wielkości planowanych środków finansowych dla 264 zadań, zwiększeniu środków dla 88 zadań, rezygnacji z realizacji 455 zadań oraz wprowadzeniu 204 nowych zadań.

Realizacja zakupów inwestycyjnych w 2009 r. odbiegała od planowanych pierwotnie kwot. Pierwotnie zaplanowane środki finansowe wykorzystano w 52,1 %. Zarząd ZUS wprowadził uchwałą nr 3/2009 z 11 lutego 2009 r. wariant oszczędnościowy. Na mocy tej uchwały wprowadzono łącznie 636 zmian, w tym m.in. zrezygnowano z realizacji 384 zadań, ale również wprowadzono 128 nowych zadań, a dla 54 zadań zwiększono środki finansowe. Pozostało niezmienionych tą uchwałą tylko 84 zadania. Liczba zmian planowanych zadań, których dokonano po wprowadzeniu programu oszczędnościowego (378), przewyższała liczbę przyjętych w wariantcie oszczędnościowym planu zadań do realizacji (337). Tylko 24 zadania pierwotnie zaplanowane (na 593) pozostało niezmienionych do końca 2009 r., z których nie wszystkie zostały w pełni w 2009 r. zrealizowane. Oznacza to, że realizacja zadań niezmienionych w trakcie roku, nie przekraczała kilku procent w porównaniu do pierwotnie zaplanowanych zadań.

NIK po raz kolejny ocenia negatywnie brak poprawy w planowaniu wydatków inwestycyjnych na 2009 r., z uwagi na dużą liczbę zmian planowanych zadań już po przyjęciu programu oszczędnościowego.

Prewencja rentowa i wypadkowa

NIK pozytywnie ocenia działania podejmowane przez Zakład w zakresie prewencji rentowej, a zwłaszcza objęcie leczeniem rehabilitacyjnym w 2009 roku 73,4 tys. osób ubezpieczonych, tj. o ponad 6 tys. (o 9,3%) więcej niż w 2008 r. **Również pozytywnie ocenia działania podejmowane w ramach prewencji wypadkowej.**

W ustawie budżetowej na rok 2009 oraz w ustawie o zmianie ustawy budżetowej na rok 2009 ustalona została kwota wydatków na prewencję rentową w wysokości 174.867

tys. zł, tj. o 58.844 tys. zł więcej (50,7 %) od wykonania w 2008 r. Zakład wykorzystał 163.871,0 tys. zł, tj. 93,7 % zaplanowanych na ten cel środków. Na rehabilitację (wraz z opłatą miejscową i zwrotem kosztów przejazdu) 163.587,0 tys. zł (93,7 % planu), zakup pozostałych usług (badania i analiza przyczyn niezdolności do pracy i inne działania prewencyjne) – 284,0 tys. zł, tj. 93,7 % planu.

W 2009 r. rehabilitację leczniczą ukończyło 73.389 osób, tj. o 6220 osób więcej (o 9,3 %) niż w 2008 r. Największy udział w ogólnej liczbie rehabilitowanych miały osoby, które ukończyły rehabilitację narządów ruchu - 49.191 (67,0 % rehabilitowanych), narządów ruchu w systemie ambulatoryjnym - 8.790 (12,0 % rehabilitowanych) oraz osoby, które ukończyły rehabilitację układu krążenia - 7.226 (9,8 % rehabilitowanych). Wzrost liczby osób które ukończyły rehabilitację w 2009 r. w porównaniu do 2008 r. odnotowano w przypadku rehabilitacji:

- narządów ruchu o 5.857 osób, tj. o 13,5 %,
- układu krążenia metodą ambulatoryjną o 304 osoby, tj. o 26,8 %,
- schorzeń psychosomatycznych o 144 osoby, tj. o 3,3 %,
- narządów ruchu metodą ambulatoryjną o 13 osób, tj. o 0,2 %,
- układu krążenia o 20 osób, tj. o 0,3 %.

W przypadku rehabilitacji układu oddechowego liczba rehabilitowanych osób zmniejszyła się o 352, tj. o 15,0 %.

Średni koszt osobodnia w ośrodku rehabilitacyjnym w 2009 r. wyniósł 91,61 zł i był o 22,04 zł wyższy (o 31,7 %) niż w 2008 r. Wahał się on od 85,02 zł (narządy ruchu metodą ambulatoryjną) do 117,64 zł (schorzenia psychosomatyczne).

Średni koszt pobytu ubezpieczonego w ośrodku rehabilitacyjnym w 2009 r. (koszt leczenia rehabilitacyjnego wraz z kosztami przejazdu) wyniósł 2.185,03 zł (w 2008 r. – 1.678,57 zł - o 506,46 zł mniej). Kształtował się on od 1.708,48 zł w przypadku rehabilitacji układu krążenia metodą ambulatoryjną do 2.860,40 zł przy rehabilitacji schorzeń psychosomatycznych.

W ustawie budżetowej na rok 2009 oraz w ustawie o zmianie ustawy budżetowej na rok 2009 ustalona została kwota wydatków na prewencję wypadkową w wysokości 6.750 tys. zł. Na realizację zadań wydatkowano 6.305,0 tys. zł, co stanowiło 93,4 % zaplanowanych środków.

Niższe o 6,6% wykonanie wydatków z zakresu prewencji wypadkowej w stosunku do kwoty określonej w ustawie budżetowej związane było z przyjętym przez Zakład w postępowaniach o zamówienie publiczne kryterium wyboru najkorzystniejszej oferty

tj. kryterium ceny. Ceny najkorzystniejszych ofert, które wpłynęły do Zakładu w związku z ogłoszonymi postępowaniami były niższe od planowanych.

Egzekucja należności

Odnotowano obniżenie wskaźnika efektywności egzekucji w porównaniu do 2008 r. W 2009 r. nastąpiło rozszerzenie zakresu działań egzekucyjnych. NIK zauważa jednak, iż wskaźnik efektywności egzekucji ogółem prowadzonej przez oddziały Zakładu wynoszący 27,8 % w 2009 r., w porównaniu do roku poprzedniego, uległ obniżeniu o 7,3 punktu procentowego (pp) - w tym w stosunku do należności: Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – o 7,3 pp, na ubezpieczenie zdrowotne o 8,2 pp, Funduszu Pracy i Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych – o 4,4 pp. Najwyższa Izba Kontroli przyjmuje do wiadomości, iż podstawową przyczyną obniżenia wskaźnika efektywności egzekucji były uwarunkowania gospodarcze, problemy z dotarciem do dłużników zmieniających miejsce zamieszkania, jak też fakt, iż wpływy z zastosowanego środka egzekucyjnego są rozliczane na należności wielu wierzycieli (FUS, FP, FGŚP, NFZ).

Jednocześnie Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia rozszerzenie zakresu działań egzekucyjnych w 2009 r. Łączna liczba tytułów skierowanych do załatwienia we wszystkich rodzajach egzekucji wyniosła 5.426.312 i w porównaniu do roku 2008 zwiększyła się o 1.363.937, tj. o 33,6 %. Wysokość kwot objętych tytułami wyniosła 4.910.938,8 tys. zł, w stosunku do 2008 r. zwiększyła się o 576.423,8 tys. zł, tj. o 13,3 %. W przypadku egzekucji własnej prowadzonej przez ZUS liczba tytułów w porównaniu do roku poprzedniego wzrosła o 1.763.130, tj. o 105,1 %, zaś kwoty nią objęte o 1.038.347,4 tys. zł, tj. o 57,3 %.

Nienależnie pobrane świadczenia

NIK zauważa, iż na koniec 2009 r., w porównaniu do stanu na początek, roku nastąpiło zwiększenie liczby dłużników nienależnie pobranych świadczeń z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych o 2.228, tj. o 8,2 %, a także wzrosła kwota nienależnie pobranych świadczeń z FUS – o 10.287 tys. zł do kwoty 141.358 tys. zł. Wzrost liczby dłużników oraz kwoty dochodzonej z tytułu nienależnie pobranych świadczeń, zdaniem Zakładu mimo że był niższy niż na przestrzeni 2008 r. jest zjawiskiem cyklicznym, związanym bezpośrednio z faktem stałego przejmowania przez komórki realizacji dochodów dochodzenia przedmiotowych należności, na podstawie prawomocnych decyzji zobowiązujących kolejną grupę dłużników do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń.

Drugą przyczyną omawianego zjawiska jest specyfika zobowiązanych do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń, którzy bardzo często, wraz z decyzją zobowiązującą do zwrotu nienależnie pobranej kwoty, tracą źródło utrzymania (pobierane wcześniej - jak się okazuje z decyzji - bezzasadnie, świadczenie).

Plan finansowy Centrali Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Dopiero w marcu 2009 r. zatwierdzono plan finansowy Centrali na 2009 r., w którym określono przychody w kwocie 152,1 tys. zł, i koszty działalności bieżącej w wysokości 507.247,0 tys. zł. W planie tym, w porównaniu do lat poprzednich, uwzględniono środki finansowe na płace i wydatki inwestycyjne, natomiast nie obejmował wydatków na szkolenia. Był on 15 krotnie korygowany. Ostatecznie plan w zakresie kosztów działalności bieżącej zmniejszono do kwoty 442.439,7 tys. zł. Należy podkreślić, że również w informacjach o wynikach wykonania budżetu w 2007 r. i 2008 r. zawarto oceny negatywne dotyczące późnych terminów zatwierdzenia planu finansowego dla Centrali ZUS, uzupełnianych o istotne wydatki późniejszymi korektami. **NIK pozytywnie ocenia sporządzenie planu finansowego Centrali ZUS podtrzymując opinię, że powinien on być zatwierdzany na początku roku obrotowego i w pełnym zakresie wydatków.**

W 2009 r. Centrala ZUS zrealizowała przychody własne w kwocie 1.288.1 tys. zł, na które złożyły się głównie: przychody otrzymane z tytułu sprzedaży pozostałych usług transportowych i udział w kosztach (zużycia wody i energii) – 354,9 tys. zł, przychody operacyjne (otrzymane odszkodowania, kary i grzywny od osób prawnych) – 333,5 tys. zł, inne przychody operacyjne (kaucje, wadia) – 187,8 tys. zł. Podstawowym źródłem przychodów w 2009 r. był odpis z FUS na działalność Centrali zrealizowany w kwocie 592.894,7 tys. zł, co stanowiło 99,8 % przychodów ogółem.

Koszty działalności bieżącej ogółem w 2009 r. wyniosły 425.775,7 tys. zł, tj. 96,2 % planu, z tego największy udział miały: koszty związane z przetwarzaniem danych – 203.701,5 tys. zł, (95,2 % planu), wynagrodzenia osobowe pracowników - 97.790,6 tys. zł, (106,4 % planu), inne usługi obce – 25.574,7 tys. zł (94,0 % planu), usługi telekomunikacyjne – 17.605,7 tys. zł (93,2 % planu), usługi pocztowe i bankowe – 17.585,3 tys. zł (98,7 % planu).

Realizacja wybranych zakupów

Wśród zbadanych 23 wydatków Centrali ZUS (9 z doboru losowego i 14 z doboru celowego) nie stwierdzono przypadków niecelowych zakupów.

Kwota wykorzystana na 15 zbadanych zadań inwestycyjnych wynosiła 22.945,8 tys. zł, co stanowiło 11,9 % zrealizowanych wydatków w Centrali ZUS przeznaczonych na ten cel w 2009 r. Łączna kwota zbadanych 8 wydatków zrealizowanych w ramach środków bieżących wynosiła 9.072,3 tys. zł, co stanowiło 12,7 % wybranych wydatków bieżących²¹. Wśród badanych wydatków nie stwierdzono nieprawidłowości podczas ich realizacji.

Do końca 2009 r. na 15 badanych wydatków inwestycyjnych, w 12 przypadkach dostarczono zamawiane towary i wykonano prace zgodnie z przyjętymi harmonogramami, a Zakład zrealizował wymagane umowami płatności. Natomiast realizacja pozostałych 3 badanych wydatków inwestycyjnych (zakup kopiarek cyfrowych, wykonanie dokumentacji projektowej oraz realizacja i emisja programu telewizyjnego „ZUS dla Ciebie”) była kontynuowana zgodnie z zawartymi umowami w 2010 r.

Również nie stwierdzono nieprawidłowości podczas realizacji badanych wydatków finansowanych ze środków bieżących. Dostawy towarów przebiegały zgodnie z przyjętymi harmonogramami i potwierdzone były stosownymi protokołami odbioru.

Zakupione towary inwestycyjne zostały zaliczone do właściwych grup środków trwałych²². Zakład posiadał dowody przyjęcia środków trwałych do użytkowania.

Nie stwierdzono realizacji zakupów wykraczających poza plan rzeczowo - finansowy Zakładu. Zakład prowadził systematyczną ocenę realizacji zamówień. Prowadzone były analizy i oceny potrzeb będących przedmiotem zamówienia oraz przewidywanych efektów.

System kontroli wewnętrznej

NIK pozytywnie ocenia funkcjonowanie systemu kontroli wewnętrznej w ZUS.

Audyt wewnętrzny w 2009 r. prowadzony był na podstawie rocznego planu, który został opracowany zgodnie z przepisami ustawy o finansach publicznych. Zrealizowano 14 tematów audytowych, w tym 8 w formie zadań zapewniających oraz 6 w formie czynności doradczych. Informacja o realizacji zadań z zakresu audytu wewnętrznego została przedstawiona Ministrowi Finansów w terminie, o którym mowa w art. 295 ust. 1

²¹ Konta: 411 – zużycie materiałów, 412 – zużycie energii, 420 i 421 – usługi remontowe, 423 – usługi pocztowe i bankowe, 424 – usługi telekomunikacyjne.

²² Zgodnie z ustawą o rachunkowości i rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1999 r. w sprawie kwalifikacji środków trwałych (Dz. U. Nr 112, poz. 1317 ze zm.)

ustawy o finansach publicznych²³ oraz sporządzona zgodnie ze wzorem określonym w Komunikacie Nr 25 Ministra Finansów z dnia 18 grudnia 2009 r. w sprawie wzoru informacji o realizacji zadań z zakresu audytu wewnętrznego²⁴.

W ramach funkcjonującej w Zakładzie kontroli wewnętrznej, przeprowadzono łącznie 1.842 kontrole, z czego 65,1 % stanowiły kontrole wynikowe, co wskazuje na wysoką skalę stwierdzonych nieprawidłowości, ale i dużą skuteczność prowadzonych czynności kontrolnych.

²³ Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240 ze zm.).

²⁴ Dziennik Urzędowy Ministra Finansów z 30 grudnia 2009 r. Nr 15, poz. 85.

4. Wykonanie planów finansowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i Funduszu Rezerwy Demograficznej

4.1. Wykonanie planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie z zastrzeżeniami wykonanie planu finansowego FUS, na główny wpływ miał drastyczny spadek jego stanu w trakcie 2009 r.

Dane o wykonaniu planu finansowego Funduszu przedstawiono w załączniku Nr 4 do informacji.

Stan Funduszu na początek 2009 r. wynosił 4.791.139 tys. zł, tj. o 1.196.607 tys. zł (o 33,3 %) powyżej od stanu na początek 2008 r. oraz o 787.489 tys. zł (o 19,7 %) więcej niż zaplanowano w ustawie budżetowej. Na stan ten złożyły się:

- środki pieniężne w kwocie 3.661.165 tys. zł – wzrost o 577.710 tys. zł, tj. o 18,7 % w porównaniu do stanu na początek 2008 r., a w stosunku do planu wg ustawy budżetowej na rok 2009 – wzrost o 1.078.513 tys. zł, tj. o 41,8 %,
- należności w kwocie 7.098.570 tys. zł – wzrost o 1.027.636 tys. zł, tj. o 16,9 % w porównaniu do stanu na początek 2008 r., a w stosunku do planu wg ustawy budżetowej na rok 2009 – wzrost o 919.316 tys. zł, tj. o 14,9 %,
- zobowiązania - (minus) 5.968.596 tys. zł – wzrost o 408.739 tys. zł, tj. o 7,4 % w porównaniu do stanu zobowiązań na początek 2008 r., a w porównaniu do planu wg ustawy budżetowej na rok 2009 – wzrost o 1.210.340 tys. zł, tj. o 25,4 %.

Uzyskane, w wyniku wysokiej dynamiki wzrostu gospodarczego i płac, ponadplanowe przychody ze składek na ubezpieczenia społeczne oraz dodatkowe przychody z tytułu refundacji składek przekazywanych do OFE w 2008 roku, pozwoliły zarówno na pokrycie wydatków Funduszu, jak również na sfinansowanie (w grudniu tego roku) wypłat świadczeń pierwszych terminów stycznia 2009 r. z własnych środków, bez pobierania zaliczkowej dotacji z roku następnego. W rezultacie stan środków pieniężnych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na początek 2009 r. ukształtował się o 41,8 % powyżej zaplanowanego.

Na koniec 2009 r. stan Funduszu wynosił (minus) 8.175.596 tys. zł, tj. o 12.966.735 tys. zł mniej niż na początku roku. W stosunku do kwoty zaplanowanej w ustawie budżetowej stan ten był niższy o 8.013.766 tys. zł (tj. o 4.952,00 %), a w odniesieniu do

planu po zmianach był niższy o 8.113.766 tys. zł, tj. o 13.122,7 %. Na kwotę (minus) 8.175.596 tys. zł stanu FUS złożyły się:

- środki pieniężne w kwocie 899.254 tys. zł – spadek o 2.761.911 tys. zł (o 75,4 %) w porównaniu do stanu na początek 2009 r., a w odniesieniu do planu wg ustawy budżetowej, wzrost o 546.125 tys. zł (o 154,7 %),
- należności w wysokości 7.181.439 tys. zł – wzrost o 82.869 tys. zł (o 1,2 %) w porównaniu do stanu na początek 2009 r., a w stosunku do planu wg ustawy budżetowej, wzrost o 559.271 tys. zł (o 8,4 %),
- zobowiązania (minus) 16.256.289 tys. zł – wzrost o 10.287.693 tys. zł (o 172,4 %) w porównaniu do stanu na początek 2009 r., od planu wg ustawy budżetowej były wyższe o 9.119.162 tys. zł (o 127,8 %), natomiast od planu po zmianach - wyższe o 9.219.162 tys. zł (o 131,0 %), w tym z tytułu zaciągniętego kredytu - 3.983.074 tys. zł. Na początek 2009 r. nie wystąpiły zobowiązania z ww. tytułu. W ustawie budżetowej i w planie po zmianach nie zaplanowano zobowiązań z tego tytułu.

Na ogólną kwotę **należności** na koniec 2009 r. – w odniesieniu do stanu na początek tego roku – złożyły się:

- należności z tytułu składek – 3.621.276 tys. zł – spadek o 44.344 tys. zł, tj. o 1,2 %,
- należności z tytułu odsetek od składek – 571.009 tys. zł – spadek o 50.861 tys. zł, tj. o 8,2 %,
- rozrachunki z tytułu wypłaconych świadczeń dla terminów 1 i 5 stycznia – 2.798.103 tys. zł – wzrost o 106.897 tys. zł, tj. o 4,0 %),
- rozrachunki z tytułu nienależnie pobranych świadczeń – 158.316 tys. zł – wzrost o 64.512 tys. zł, tj. o 68,8 %,
- pozostałe należności – 32.735 tys. zł – wzrost o 6.666 tys. zł, tj. o 25,6 %,

z tego:

- rozrachunki zewnętrzne – 17.045 tys. zł – wzrost o 4.871 tys. zł, tj. o 40,0 %,
- rozrachunki między jednostkami organizacyjnymi – 9.051 tys. zł – wzrost o 458 tys. zł, tj. o 5,3 %,
- rozrachunki z tytułu odsetek od nienależnie pobranych świadczeń – 5.864 tys. zł – wzrost o 562 tys. zł, tj. o 10,6 %,
- pozostałe – 0,8 tys. zł – wzrost o 0,5 tys. zł, tj. o 166,7 %.

Na ogólną kwotę **zobowiązań** na koniec 2009 r. – w relacji do stanu na początek tego roku złożyły się:

- kredyty i odsetki od kredytów – 3.983.074 tys. zł (0,0 zł na dzień 1 stycznia 2009 r.),
- pożyczka z budżetu państwa – 5.500.000 tys. zł (0,0 zł na dzień 1 stycznia 2009 r.),
- zobowiązania do OFE – 2.427.460 tys. zł – spadek o 347.204 tys. zł, tj. o 12,5 %,
- wpływy do wyjaśnienia – 146.218 tys. zł – wzrost o 10.008 tys. zł, tj. o 7,3 %,
- dotacja ze środków roku następnego – 1.000.000 tys. zł (0,0 zł na dzień 31 grudnia 2008 r.),
- rozliczenia międzyokresowe z tyt. świadczeń w deklaracjach płatników składek – 622.123 tys. zł – wzrost o 79.021 tys. zł, tj. o 14,5 %,
- podatek dochodowy od świadczeń – 841.314 tys. zł – wzrost o 6.655 tys. zł, tj. o 0,8 %,
- składka na ubezpieczenie zdrowotne od świadczeń – 1.012.333 tys. zł – wzrost o 77.709 tys. zł, tj. o 8,3 %,
- rezerwy – 621.697 tys. zł – wzrost o 17.555 tys. zł, tj. o 2,9 %,
- składka na ubezpieczenia społeczne – 4.687 tys. zł – wzrost o 2.424 tys. zł, tj. o 107,1 %,
- pozostałe zobowiązania – 97.384 tys. zł – spadek o 41.548 tys. zł, tj. o 29,9 %, z tego:
 - rozrachunki zewnętrzne – 63.788 tys. zł – spadek o 46.964 tys. zł, tj. o 42,4 %,
 - rozrachunki z Zakładem – 7.913 tys. zł – wzrost o 479 tys. zł, tj. o 6,4 %,
 - rozrachunki z tytułu sum depozytowych w przypadku zbiegu egzekucji – 13.900 tys. zł – wzrost o 3.791 tys. zł, tj. o 37,5 %,
 - rozrachunki z tytułu sum do wyjaśnienia dotyczące wypłaty świadczeń – 2.542 tys. zł – spadek o 2.633 tys. zł, tj. o 50,9 %,
 - pozostałe – 9.242 tys. zł – wzrost o 3.781 tys. zł, tj. o 69,2 %.

Pogorszenie kondycji finansowej FUS w ciągu 2009 r. spowodowane było spowolnieniem koniunktury gospodarczej kraju. Przychody FUS (wg przypisu) były niższe o 12.966.735 tys. zł od kosztów, przy czym przychody Funduszu (wg wpływów) ukształtowały się na poziomie niższym od planowanego o 3.472.353 tys. zł. Jednocześnie wydatki Funduszu były o 6.146.317 tys. zł wyższe od zaplanowanych. W związku z tym FUS, pomimo że na początku 2009 r. dysponował wyższym od planowanego stanem środków pieniężnych o 1.078.513 tys. zł, nie był w stanie pokryć z przychodów własnych (łącznie z dotacją) zwiększonych wydatków. Dla zapewnienia płynności wypłaty świadczeń Fundusz zaciągnął kredyty w bankach komercyjnych na łączną kwotę 3.960.000 tys. zł, jak

również otrzymał z budżetu państwa nieoprocentowaną pożyczkę w kwocie 5.500.000 tys. zł oraz dodatkowe środki w formie dotacji w kwocie 100.000 tys. zł w ostatnim dniu 2009 r. W konsekwencji stan Funduszu na koniec 2009 r. zredukowano do kwoty (minus) 8.175.596 tys. zł, przy stanie środków pieniężnych w wysokości 899.254 tys. zł, stanowiących zabezpieczenie wypłat świadczeń w styczniu 2010 r. Wzrost zobowiązań o 9.219.162 tys. zł w stosunku do planu po zmianach jest odzwierciedleniem niekorzystnej sytuacji finansowej Funduszu w 2009 roku.

Przychody FUS według przypisu wyniosły 140.470.968 tys. zł i w stosunku do ustawy budżetowej były niższe o 2.654.938 tys. zł, tj. o 1,9 % oraz o 2.754.938 tys. zł (o 1,9 %) niższe niż w planie po zmianach (zmiana dotyczyła zwiększenia o 100.000 tys. zł dotacji uzupełniającej). W porównaniu do 2008 r. zrealizowane w 2009 r. przychody były wyższe o 3.140.981 tys. zł, tj. o 2,3 %. Na osiągnięcie w 2009 r. niższych niż zaplanowano przychodów ze składek na ubezpieczenia społeczne główny wpływ miało malejące tempo wzrostu płac (5,4 % wobec zaplanowanego 6,6 %) oraz wzrastające bezrobocie (11,9 % przy założonych 6,6 %). Ich główną pozycję (61,5 %) stanowiły przypisane składki na ubezpieczenia społeczne w wysokości 86.451.786 tys. zł, natomiast wpływy z tego tytułu wyniosły 85.300.163 tys. zł, tj. 97,1 % planu po zmianach. Jednocześnie odnotowano wzrost udziału, (wg przypisu), składek na ubezpieczenia społeczne – z 59,8 % w 2008 r. do 61,5 % w 2009 r., tj. o 1,7 punktu procentowego, a także spadek udziału dotacji z budżetu (łącznie z wpływami rekompensującymi kwoty składek przekazanych na rzecz OFE) z 38,7 % do 36,7 %, tj. o 2,0 punkty procentowe.

Zrealizowane wpływy funduszy FUS wyniosły 107.846.779 tys. zł i w stosunku do ustawy budżetowej były niższe o 3.472.353 tys. zł, tj. o 3,1 %. W 2009 r. nie były dokonywane zmiany w planie przychodów ww. funduszy. W porównaniu do 2008 r., zrealizowane wpływy były wyższe o 4.980.208 tys. zł, tj. o 4,8 %.

W 2009 r. przychody (wg wpływów) w wysokości 107.846.779 tys. zł stanowiły 76,8 % przypisu przychodów osiągniętych w wysokości 140.470.968 tys. zł. Natomiast uzyskane w 2008 r. wpływy ogółem w kwocie 102.866.571 tys. zł stanowiły 74,9 % kwoty przypisu przychodów osiągniętych w wysokości 137.329.987 tys. zł.

Wpływy środków do poszczególnych funduszy w 2009 r. wyniosły:

w tys. zł

Wyszczególnienie		Przychody (wpływy)			Wskaźnik	
		Wpływy w 2008 r.	Wpływy		5:3 [%]	5:4 [%]
			wg ustawy budżetowej na 2009 r.	Wpływy w 2009 r.		
1	2	3	4	5	6	7
1	Fundusz emerytalny	68.132.467	73.939.712	69.334.410	101,8	93,8
2	Fundusz rentowy	22.124.398	22.532.275	22.488.826	101,6	99,8
3	Fundusz chorobowy	7.679.094	9.179.148	10.553.386	137,4	115,0
4	Fundusz wypadkowy	4.930.612	5.667.997	5.470.157	110,9	96,5

Rozdzielenia składek na ubezpieczenia społeczne dokonywano zgodnie z przepisami ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. zgodnie z obowiązującymi stopami procentowymi składek dla poszczególnych ubezpieczeń społecznych), przyjmując jednakową ich ściągalskość, wynoszącą 98,5% dla wszystkich funduszy wchodzących w skład FUS (w rzeczywistości ściągalskość składek różni się między funduszami). Bieżący podział środków wpływających na rachunek ubezpieczeń społecznych był dokonywany zgodnie z potrzebami płynnościowymi poszczególnych funduszy, co spowodowało wzrost wydatków funduszu chorobowego w porównaniu do 2008 r. o 33,6 % a wpływy środków na ten fundusz były wyższe od planu po zmianach o 15,0 %. Środki wpływające na rachunek FUS były bezzwłocznie (w dniu wpływu) przekazywane na rachunki poszczególnych funduszy, a następnie z tych środków realizowane były wypłaty świadczeń.

NIK pozytywnie ocenia planowanie i wykonanie planu przychodów FUS w 2009 r.

Dla zapewnienia realizacji zadań ustawowych w 2009 r. ZUS – jako dysponent FUS – po przeprowadzeniu dwóch postępowań w trybie przetargu nieograniczonego, posiłkując się art. 39 ustawy Prawo zamówień publicznych, podpisał umowy kredytowe dla FUS na łączną kwotę 5.500.000 tys. zł.

Ponadto, po uzyskaniu pozytywnej opinii prawnej Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa²⁵, przeprowadzone zostało również jedno postępowanie ofertowe, w wyniku którego ZUS zawarł umowy na zaciągnięcie kredytów dla FUS w łącznej kwocie 3.150.000

²⁵ Wskazano w niej, że zgodnie z art. 78 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249, poz. 2104 ze zm.) do umowy kredytu zawieranej na podstawie art. 53 ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.) nie stosuje się przepisów o zamówieniach publicznych.

tys. zł. NIK zauważa, iż zarówno warunki, na jakich podpisano umowy z podmiotami wyłonionymi w trybie ofertowym (były one korzystniejsze od umów zawartych w 2009 r. po przeprowadzeniu postępowań w trybie przetargu nieograniczonego) jak i niski stan środków w odniesieniu do terminowych zobowiązań FUS, uzasadniał pilne zaciągnięcie kredytu. Zdaniem NIK, niezależnie od opinii Prokuraturii Generalnej, celowym byłoby uzyskanie od Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych - jako centralnego organu administracji publicznej właściwego w sprawach zamówień publicznych²⁶ - opinii Rady Zamówień Publicznych w sprawie trybu wyboru banków dla kredytowania FUS²⁷.

Wydatki (koszty) FUS na rok 2009 w ustawie budżetowej ustalono na kwotę 147.291.386 tys. zł. W 2009 r. nie były dokonywane zmiany w planie wydatków (kosztów) FUS. Zrealizowane wydatki wyniosły 153.437.703 tys. zł, tj. o 6.146.317 tys. zł (o 4,2 %) powyżej kwoty zaplanowanej w ustawie budżetowej²⁸. W porównaniu do 2008 r. wydatki w 2009 r. były wyższe o 17.304.323 tys. zł, tj. o 12,7 %. Na ogólną kwotę wydatków (kosztów) Funduszu zrealizowanych w 2009 r. na kwotę 153.437.703 tys. zł złożyły się:

- transfery na rzecz ludności na ogólną kwotę 147.896.405 tys. zł, tj. o 4.702.179 tys. zł (o 3,3 %) więcej niż zaplanowano w ustawie budżetowej oraz o 15.715.585 tys. zł (o 11,9 %) więcej od wykonania w 2008 r.,
- wydatki bieżące na ogólną kwotę 3.637.530 tys. zł, tj. o 20.635 tys. zł (o 0,6 %) mniej niż zaplanowano w ustawie budżetowej oraz o 45.117 (o 1,3 %) więcej od wykonania w 2008 r.,
- pozostałe zmniejszenia 1.903.768 tys. zł, tj. o 1.464.773 tys. zł (o 333,7 %) więcej niż zaplanowano w ustawie budżetowej oraz o 1.543.621 tys. zł (o 428,6 %) więcej od wykonania w 2008 r.

Przekroczenie planu wydatków (kosztów) w decydującym stopniu było spowodowane wyższymi (o 3,3 %) od planowanych i aż o 11,9 % w porównaniu do 2008 r. – wydatkami wg kosztów na świadczenia pieniężne (stanowiącymi 96,4 % ogółu kosztów FUS), poniesionymi w wysokości 147.896.405 tys. zł. Przekroczenie planu wydatków na świadczenia pieniężne nastąpiło wskutek – wyższych o 3.239.659 tys. zł, tj. 2,5 % od planu po zmianach – kosztów emerytur i rent, stanowiących 91,5 % w strukturze kosztów FUS²⁹.

²⁶ Art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 223, poz. 1655 ze zm.).

²⁷ Art. 157 ust. 1 ustawy Prawo zamówień publicznych.

²⁸ Stosownie do art. 151 ust. 2 ustawy o finansach publicznych, Minister Pracy i Polityki Społecznej wyraził zgodę na dokonywanie w 2009 r. wyższych wydatków od zatwierdzonych w planie finansowym FUS.

²⁹ Głównie w związku z wypłatą emerytur mężczyznom po osiągnięciu wieku 60 lat urodzonym przed 1 stycznia 1949 r., legitymującym się co najmniej 35-letnim okresem składkowym i nieskładkowym lub co

W 2009 r. wydatki (koszty) funduszy wyodrębnionych w FUS przedstawiały się następująco:

w tys. zł

Wyszczególnienie		Wydatki (koszty)			Wskaźnik	
		Wydatki w 2008 r.	Wydatki		5:3 [%]	5:4 [%]
			wg ustawy budżetowej na 2009 r.	Wydatki w 2009 r.		
1	2	3	4	5	6	7
1	Fundusz emerytalny	84.120.803	91.735.236	95.343.400	113,3	103,9
2	Fundusz rentowy	36.108.375	38.624.526	37.943.331	105,1	98,2
3	Fundusz chorobowy	7.351.142	8.199.909	9.824.255	133,6	119,8
4	Fundusz wypadkowy	4.719.978	4.818.264	4.957.478	105,0	102,9

Na niższy niż zaplanowano w ustawie budżetowej poziom wydatków z funduszu rentowego ma wpływ realizacja wyroku Trybunału Konstytucyjnego, przyznającego prawo do wcześniejszej emerytury mężczyznom w wieku 60 lat. W wyniku tego wyroku osoby spełniające warunki do pobierania emerytury a dotychczas pobierające renty, występowały z wnioskami o zamianę świadczenia na emeryturę, co zmniejszyło wypłaty świadczeń rentowych, jednocześnie zwiększając wypłaty z funduszu emerytalnego.

Mając na uwadze zgodę Ministra Pracy i Polityki Społecznej na dokonywanie w 2009 r. wyższych wydatków od zatwierdzonych w planie finansowym FUS, Najwyższa Izba Kontroli, pomimo znacznego przekroczenia zaplanowanych kwot – na co jednak ZUS nie miał bezpośredniego wpływu – **pozytywnie ocenia zarówno planowanie, jak i realizację wydatków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w 2009 r.**

Odsetki za opóźnienia w ustalaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie

W 2009 r. z tytułu odsetek za opóźnienia w ustalaniu prawa do świadczeń i ich wypłat Zakład dokonał 29.855 wypłat na kwotę 5.844 tys. zł. W porównaniu do poprzedniego roku zwiększyła się liczba wypłat o 6.032, tj. o 25,3 %, natomiast kwota odsetek wydatkowanych z ww. tytułu wzrosła o 819 tys. zł, tj. o 16,3 %. Największy udział, zarówno pod względem liczby jak i kwoty, miały odsetki z tytułu wypłat emerytur i rent (odpowiednio: 64,0 % i 73,9 %).

najmniej 25-letnim okresem składkowym i nieskładkowym, jeżeli zostali oni uznani za całkowicie niezdolnych do pracy (w wyniku realizacji postanowień Trybunału Konstytucyjnego - ustawa z dnia 28 marca 2008 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Dz. U. z 2008 r., Nr 67, poz. 411), a także z powodu przeprowadzenia od 1 marca 2009 r. waloryzacji świadczeń wskaźnikiem 106,1 %, wobec zakładanego w planie 105,7 %.

Odsetki za opóźnienia zapłacono głównie z powodu wydania decyzji po terminie ustawowym (wzrost w 2009 r. 3.672 przypadki, tj. o 69,4 %) oraz z powodu błędów leżących po stronie ZUS (wzrost o 2.811 przypadków, tj. o 48,0 %). Podstawową przyczyną wzrostu tych wskaźników – w opinii ZUS – były trudności organizacyjne Zakładu związane z wdrożeniem narzędzi informatycznych, wspomagających realizację przepisów ustaw dotyczących ustalania świadczeń emerytalno-rentowych według zreformowanych zasad, a także nieprawidłowe ustalenie stażu pracy lub podstawy wymiaru świadczenia, przyjęcie niewłaściwej kwoty bazowej, nieprawidłowe ustalenie daty podjęcia wypłaty świadczenia, wprowadzenie nieprawidłowych danych do bazy komputerowej.

Nadpłaty świadczeń emerytalno-rentowych

W 2009 r. przyrost nowoujawnionych nadpłat emerytalno-rentowych wyniósł 84.017 na kwotę ogółem 188.066 tys. zł. W porównaniu do poprzedniego roku kwota ta zwiększyła się o 24.453 tys. zł, tj. o 14,9 %, a liczba nadpłat wzrosła o 9.589, tj. o 12,9 % wypłat, co oznacza, iż wniosek o NIK - zgłoszony po kontroli wykonania budżetu państwa w 2008 r. nie został zrealizowany.

Przyrost w 2009 r., w stosunku do roku 2008 liczby i kwoty nowoujawnionych nadpłat emerytalno-rentowych, w przeważającym stopniu, nie wynika z przyczyn leżących po stronie ZUS. Liczba nowoujawnionych nadpłat nie spowodowanych przez ZUS stanowi 97,9 % ogólnej liczby nowoujawnionych nadpłat, natomiast kwota nowoujawnionych nadpłat stanowi 96,8 % ogólnej kwoty. Główną przyczyną nadpłat było niepowiadomienie Zakładu przez świadczeniobiorców o osiągnięciu przychodów powodujących zawieszenie lub zmniejszenie świadczenia. Liczba nowoujawnionych nadpłat z tego tytułu stanowi 64,7 % ogólnej liczby nadpłat, a kwota nadpłat z tego tytułu stanowi 55,3 % ogólnej kwoty.

Kwota nadpłat spowodowanych przez pracowników ZUS (5.985 tys. zł) w porównaniu do 2008 r., zwiększyła się o 235 tys. zł, tj. o 4,1 %, a ich liczba (1.795) wzrosła o 322, tj. o 21,9 %. Ich główną przyczyną była błędna interpretacja stanu faktycznego lub przepisów.

Niedopłaty świadczeń emerytalno-rentowych

W 2009 r. dokonano 11.486 wypłat wyrównań do wysokości należnego świadczenia na ogólną kwotę 35.846 tys. zł, co w odniesieniu do 2008 r. stanowi wzrost liczby wypłat z tego tytułu (o 1.935, tj. o 20,3 %) oraz kwoty (o 6.453 tys. zł, tj. o 22,0 %).

Największy udział w ww. płatnościach miały wyrównania spowodowane błędem pracowników Zakładu – odnotowano 4.454 wyrównań, co stanowi wzrost o 374, tj. o 9,2 %, a kwota wypłat z tego tytułu wyniosła 7.878 tys. zł, co stanowi wzrost o 1.354 tys. zł, tj. o 20,8 % w odniesieniu do poprzedniego roku. W opinii Zakładu wzrost liczby i kwoty wyrównań do wysokości należnego świadczenia związany był przede wszystkim ze zmianami interpretacji przepisów w wyniku uchwał podjętych przez Sąd Najwyższy³⁰:

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia zarówno ilościowy, jak i kwotowy wzrost w 2009 r. wypłat z tytułu odsetek za opóźnienia w ustalaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie oraz nadpłat świadczeń emerytalno-rentowych, a także wyrównań do wysokości należnego świadczenia. Oznacza to również, iż wniosek NIK zgłoszony po kontroli wykonania budżetu państwa w 2008 r. nie został zrealizowany.

Fundusze rezerwowe

Podobnie jak w ubiegłych latach, pomimo wniosków NIK, Zakład nie utworzył funduszy rezerwowych dla ubezpieczeń rentowych oraz chorobowego i ubezpieczenia wypadkowego, ponieważ – zdaniem Zakładu - nie wystąpiły przesłanki, o których stanowi art. 56 ust.1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Stan środków pieniężnych w odniesieniu do zrealizowanych wypłat przedstawiał się następująco:

Fundusz rentowy - na dzień 31 grudnia 2008 r.– 3.457 tys. zł, przy wypłaconych świadczeniach przypadających na styczeń 2009 r. w wysokości 2.946.688 tys. zł, co stanowiło 0,117 % kwoty wypłat, a na dzień 31 grudnia 2009 r.– 2.221 tys. zł, przy wypłaconych świadczeniach przypadających na styczeń 2010 r. w wysokości 3.091.209 tys. zł, co stanowiło 0,071 % kwoty wypłat;

Fundusz chorobowy - na dzień 31 grudnia 2008 r.– 1.089 tys. zł, przy wypłaconych świadczeniach przypadających na styczeń 2009 r. w wysokości 760.642 tys. zł, co stanowiło 0,143 % kwoty wypłat, a na dzień 31 grudnia 2009 r. – 446 tys. zł, przy

³⁰ - z dnia 29 października 2002 r., na podstawie której do obliczenia tzw. części socjalnej emerytury dla osoby, mającej wcześniej ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, ma być przyjęta kwota bazowa obowiązująca w dacie zgłoszenia wniosku o emeryturę,
- z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie ponownego ustalania wysokości renty w myśl art. 50 ust. 2 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. Nr 199, poz. 1673 ze zm.),
- z dnia 15 lutego 2006 r. w sprawie ponownego ustalania podstawy wymiaru emerytury w myśl art. 21 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.),
- z dnia 20 lipca 2006 r. dotyczącej ponownego ustalania podstawy wymiaru, w myśl której podstawa wymiaru emerytury ubezpieczonego, który wcześniej miał ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, może być ustalona na nowo w myśl art. 15 w związku z art. 21 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy.

wypłaconych świadczeniach przypadających na styczeń 2010 r. w wysokości 883.171 tys. zł, co stanowiło 0,050 % kwoty wypłat;

Fundusz wypadkowy - na dzień 31 grudnia 2008 r. – 518 tys. zł, przy wypłaconych świadczeniach przypadających na styczeń 2009 r. w wysokości 392.350 tys. zł, co stanowiło 0,132 % kwoty wypłat, a na dzień 31 grudnia 2009 r. – 337 tys. zł, przy wypłaconych świadczeniach przypadających na styczeń 2010 r. w wysokości 402.452 tys. zł, co stanowiło 0,083 % kwoty wypłat.

Nie zostały wykorzystane pozytywne zjawiska makroekonomiczne oraz trwająca w 2007 i 2008 roku koniunktura gospodarcza, wpływająca na kondycję finansową FUS. W ocenie NIK, wobec bardzo niekorzystnych prognoz demograficznych, ich utworzenie pozostaje zadaniem wymagającym pilnej realizacji, o co Izba wielokrotnie postulowała.

Współpraca z otwartymi funduszami emerytalnymi

W 2009 r. Zakład przekazał do Otwartych Funduszy Emerytalnych 20.859.958,7 tys. zł. W porównaniu do 2008 r. (20.030.877,5 tys. zł, w tym 19.571.808,3 tys. zł w gotówce i 459.069,2 tys. zł w formie obligacji Skarbu Państwa) kwota ta była wyższa o 829.081,1 tys. zł, tj. o 4,1 %. Od całej kwoty Zakład potrącił prowizję z tytułu poniesionych kosztów poboru i dochodzenia składek w wysokości 168.128,4 tys. zł, co stanowiło 0,80 %.

Łącznie, w latach 1999 – 2009, Zakład przekazał do OFE 136.384.417,2 tys. zł, w tym 132.618.638,5 tys. zł gotówką i 3.765.778,7 tys. zł w formie obligacji.

W 2009 r. z tytułu opóźnień w przekazywaniu składek do poszczególnych OFE Zakład zapłacił odsetki w łącznej wysokości 183.138,5 tys. zł. W porównaniu do 2008 r. (474.274,3 tys. zł) kwota zapłaconych odsetek była niższa o 291.134,8 tys. zł, tj. o 61,4 %.

Do poszczególnych OFE Zakład przekazał w 2009 r. dodatkowe opłaty (wynikające z art. 47 ust. 10c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) w kwocie 194.971,26 zł (w 2008 r. - 103.713,25 zł.).

Łączne zobowiązania wymagalne Zakładu w stosunku do OFE z tytułu nieprzekazanych składek, według stanu na koniec 2009 r., wyniosły 2.427.460,0 tys. zł. W porównaniu do stanu na koniec 2008 r. (2.774.664,2 tys. zł) nastąpiło zmniejszenie zobowiązań z tego tytułu o 347.204,1 tys. zł, tj. o 12,5 %, o co wniosowała NIK po kontroli wykonania budżetu państwa w 2008 r.

Łączna kwota nieprzekazanych składek wraz z odsetkami zmniejszyła się w trakcie 2009 r. z 3.691.033,8 tys. zł do 3.252.077,9 tys. zł, tj. o 438.955,8 tys. zł, (o 11,9 %).

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania podejmowane przez Zakład w celu zmniejszenia zobowiązań wobec otwartych funduszy emerytalnych w trakcie 2009 r., zwracając jednakże uwagę na to, że zobowiązania te są nadal wysokie.

Realizacja zadań wynikających z ustawy tworzącej FUS

Na rok 2009 w ustawie budżetowej i w planie po zmianach, wydatki dotyczące realizacji zadań wynikających z ustawy tworzącej FUS ustalono na kwotę 143.375.843 tys. zł. Zrealizowane wydatki wyniosły 148.066.581 tys. zł, tj. o 4.690.738 tys. zł (o 3,3 %) powyżej zaplanowanej kwoty. W porównaniu do 2008 r. ww. wydatki były wyższe o 15.768.142 tys. zł, tj. o 11,9 %. W 2009 r. na ogólną kwotę wydatków dotyczących realizacji zadań FUS złożyły się przede wszystkim świadczenia emerytalno-rentowe, tj.:

- emerytury na kwotę 97.014.819 tys. zł – tj. o 3.448.357 tys. zł (o 3,7 %) więcej niż zaplanowano w ustawie budżetowej oraz o 11.276.948 tys. zł (o 13,2 %) więcej od wykonania w 2008 r.,
- renty na kwotę 34.279.974 tys. zł – tj. o 212.042 tys. zł (o 0,6 %) mniej niż zaplanowano w ustawie budżetowej oraz o 1.426.907 tys. zł (o 4,3 %) więcej od wykonania w 2008 r.,

Pozostałe wydatki stanowiły: dodatki do emerytur i rent: pielęgnacyjne, zasiłki chorobowe na kwotę 6.617.465 tys. zł, dla sierot zupełnych i za tajne nauczanie na kwotę – 4.013.639 tys. zł, pozostałe zasiłki i świadczenia na kwotę 5.970.508 tys. zł, prewencja rentowa na kwotę 163.871 tys. zł, prewencja wypadkowa na kwotę 6.305 tys. zł.

W 2009 r. Zakład realizował wszystkie zadania wynikające z ustawy tworzącej FUS. Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia ich realizację.

4.2. Wykonanie planu finansowego Funduszu Rezerwy Demograficznej

Dane o wykonaniu planu finansowego Funduszu przedstawiono w załączniku Nr 5 do informacji.

Na początek 2009 r. stan FRD wyniósł 4.462.515 tys. zł, co stanowiło 94,9 % planowanej kwoty oraz 127,9 % stanu Funduszu na początek 2008 r.

W 2009 r. FRD osiągnął przychody w wysokości 2.869.260 tys. zł (tj. 184,1 % zaplanowanej kwoty oraz 204,3 % przychodów osiągniętych w 2008 r.), na które złożyły się:

- wpływy z dywidend w wysokości 17.242 tys. zł, tj. 191,8 % zaplanowanej kwoty oraz 79,9 % wykonania w 2008 r.,
- wpływy z prywatyzacji w wysokości 1.083.337 tys. zł (na 2009 rok nie zaplanowano wpływów z tego tytułu), w 2008 r. nie osiągnięto żadnych przychodów z tego tytułu,
- wpływy ze składek na fundusze celowe w wysokości 1.285.879 tys. zł, tj. 98,0 % zaplanowanej kwoty oraz 106,3 % wykonania w 2008 r.,
- pozostałe odsetki w wysokości 228.977 tys. zł, tj. 134,9 % zaplanowanej kwoty oraz 131,9 % wykonania w 2008 r.,
- różne dochody w wysokości 253.785 tys. zł, tj. 375,7 % zaplanowanej kwoty (w 2008 r. nie osiągnięto żadnych przychodów z tego tytułu), w tym: wynik z wyceny papierów wartościowych w wysokości w wysokości 253.785 tys. zł, (na 2009 r. nie zaplanowano wpływów z tego tytułu).

Koszty FRD w 2009 r. wyniosły 765 tys. zł, tj. 24,8 % zaplanowanej kwoty oraz 0,2 % kosztów w 2008 r. W 2009 r. w całości dotyczyły zakupu usług pozostałych. W 2008 r. z kwoty 430.513 tys. zł, na zakup usług pozostałych wydatkowano 109 tys. zł, natomiast kwotę 430.404 tys. zł stanowił koszt wyniku z wyceny papierów wartościowych.

Stan FRD na koniec 2009 r. wynosił 7.331.010 tys. zł, tj. 117,2 % zaplanowanej kwoty oraz 164,3 % stanu na koniec 2008 r., w tym:

- środki pieniężne w wysokości 24 tys. zł, tj. 0,02 % zaplanowanej kwoty oraz 480,0 % ich stanu na koniec 2008 r.,
- ulokowane środki finansowe w wysokości 7.308.036 tys. zł, tj. 120,1 % zaplanowanej kwoty oraz 164,4 % ich stanu na koniec 2008 r.,
- należności w wysokości 22.999 tys. zł, tj. 90,1 % zaplanowanej kwoty oraz 129,0 % ich stanu na koniec 2008 r.,
- zobowiązania w wysokości (minus) 49 tys. zł tj. 68,1 % zaplanowanej kwoty oraz 100,0 % stanu na koniec 2008 r.

Przekroczenie planu przychodów FRD w 2009 r. o 84,1 % wynikało z wpływu środków z prywatyzacji mienia Skarbu Państwa (1.083.377 tys. zł). Różnica między wysokością wydatków oszacowanych w planie finansowym na 2009 r. a wydatkami

poniesionymi w ubiegłym roku (wykonanie wyniosło 24,8 %) wynika przede wszystkim z niższych niż planowano kosztów z tytułu prowizji maklerskich.

- Na wyższy o 17,2 % stan FRD na koniec 2009 r. wpływ miały następujące czynniki:
- w pozycji środki pieniężne (o 99,98 % niższy od planu stan środków pieniężnych) wykazana została wyłącznie gotówka na rachunku bankowym, gdy w planie finansowym pozycja ta zawierała również wartość depozytów bankowych, które na koniec 2009 r. wyniosły 637.317 tys. zł,
 - wyższy o 20,1 % stan ulokowanych środków finansowych wynika z nie przewidzianych na etapie sporządzania planu finansowego wpływów z prywatyzacji,
 - niższy o 9,9 % stan należności spowodowany był niższymi niż pierwotnie szacowano przychodami FRD z tytułu odpisu części składek na ubezpieczenie emerytalne,
 - niższy od planowanego o 31,9 % stan zobowiązań wynika z przyjęcia w planie finansowym FRD na 2009 r. opłat za usługi biegłego rewidenta według stawki obowiązującej w 2008 r., czyli w momencie sporządzania planu finansowego.

Wykazane na koniec 2009 r. należności wynikają z zaliczkowego przekazywania w ciągu roku składek na FRD (z uwagi na cykl przetwarzania dokumentów ubezpieczeniowych skutkujący późniejszym pozyskiwaniem informacji o składkach należnych funduszowi), co powoduje konieczność rozliczenia pobranych zaliczek po zakończeniu roku. Pozycja zobowiązania dotyczy przewidywanego kosztu badania sprawozdania finansowego FRD przez biegłego rewidenta.

Aktywa finansowe FRD wycenione zostały na kwotę 7.308.036 tys. zł, były wyższe od wyceny w 2008 r. o 2.863.311 tys. zł, tj. o 64,4 % i złożyły się na nie:

- bony, obligacje i inne papiery wartościowe – 81,4 % portfela środków na kwotę 5.952.194 tys. zł (w 2008 r. – 82,0 % portfela na kwotę 3.642.617 tys. zł),
- depozyty bankowe i bankowe papiery wartościowe – 8,7 % portfela środków na kwotę 637.317 tys. zł (w 2008 r. – 9,2 % portfela na kwotę 407.727 tys. zł),
- akcje zdematerializowane, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi³¹ - 9,8 % portfela środków na kwotę 718.525 tys. zł (w 2008 r. – 8,9 % portfela na kwotę 394.382 tys. zł).

³¹ Dz. U. Nr 183, poz. 1538 ze zm.

W 2009 r. środkami Funduszu zarządzał ZUS. Procentowy udział ww. inwestycji w całości portfela nie przekraczał norm określonych w polityce inwestycyjnej FRD oraz w Procedurze lokowania środków FRD.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wykonanie planu finansowego FRD oraz nie wnosi uwag do zarządzania jego środkami, jednocześnie wskazując, że jego stan nadal nie gwarantuje – w sytuacjach wyjątkowych – wypłat świadczeń w kolejnych terminach.

5. Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli

Protokół

Protokoły z kontroli wykonania budżetu państwa w 2009 r. część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych podpisano w dniu 13 kwietnia 2010 r. i z kontroli wykonania w 2009 r. planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w 2009 r. podpisano w dniu 15 kwietnia 2010 r. bez zastrzeżeń.

Wystąpienie pokontrolne

Wystąpienie pokontrolne skierowano do Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w dniu 26 kwietnia 2010 r. W celu wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli przedstawiła wnioski dotyczące:

1. Rzetelnego i adekwatnego do sytuacji ekonomicznej Zakładu sporządzania planu rzeczowo-finansowego działalności Zakładu w zakresie budowy i zakupów środków trwałych, ilości zadań jak i planowanych kwot na ich realizację.
2. Kontynuowania działań mających na celu zmniejszenie zobowiązań Zakładu w stosunku do OFE.
3. Wprowadzenia rozwiązań organizacyjnych umożliwiających przeprowadzenie inwentaryzacji i rozliczenie różnic inwentaryzacyjnych zgodnie z wymogami określonymi w ustawie o rachunkowości.
4. Podjęcia działań skutkujących:
 - zmniejszeniem wypłat z tytułu odsetek za opóźnienia w ustalaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie oraz nadpłat i wyrównań do wysokości należnego świadczenia,
 - zmniejszeniem wypłat z tytułu nienależnie pobranych świadczeń z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Korzystając z uprawnienia wynikającego z art. 61 ust. 1 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli, Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w piśmie z dnia 30 kwietnia 2010 r. zgłosił zastrzeżenia do jednej oceny dotyczącej nierzetelnego planowania zadań inwestycyjnych oraz do oceny i uwagi i wniosku pokontrolnego dotyczącego przeprowadzenia inwentaryzacji i rozliczenia różnic inwentaryzacyjnych.

Komisja Odwoławcza powołana przez Dyrektora Departamentu Pracy, Spraw Socjalnych i Zdrowia, na posiedzeniu w dniu 12 maja 2010 r. podjęła uchwałę

o uwzględnieniu w części zastrzeżenia dotyczącego nie rozliczenia niedoborów w księgach rachunkowych 2009 r. ujawnionych w wyniku inwentaryzacji i oddaleniu w całości zastrzeżenia dotyczącego nierzetelnego planowania zadań inwestycyjnych. W dniu 25 maja 2010 r. Wiceprezes NIK zatwierdził ww. uchwałę.

6. Załączniki

Załącznik nr 1

Dochody budżetowe

L.p.	Wyszczególnienie	2008 r.	2009 r.			6:3 [%]	6:4 [%]	6:5 [%]
		wyk.	plan wg ust. budż.	ustawa po zmianach	wykonanie			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Ogółem część 73 - Zakład Ubezpieczeń Społecznych	434.158,1	145.421,0	322.458,0	346.431,7	79,8	238,2	107,4
1	Dział 753 - Obowiązkowe ubezpieczenie społeczne	339.288,4	40.464,0	209.263,0	226.097,5	66,6	558,8	108,0
1.1.	Rozdział 75303 - Fundusz Ubezpieczeń Społecznych	339.225,9	-	-	226.032,0	66,6	×	×
1.1.1.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	339.225,9	-	-	226.032,0	66,6	×	×
1.2.	Rozdział 75309 - Składki na ubezpieczenie społeczne	-	-	-	-	×	×	×
1.2.1.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	-	-	-	-	×	×	×
1.3.	Rozdział 75313 - Świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty ZUS i KRUS	56,8	-	-	40,3	71,0	×	×
1.3.1.	§ 092 pozostałe odsetki	56,8	-	-	40,3	71,0	×	×
1.4.	Rozdział 75395 - Pozostała działalność	5,6	-	-	25,3	451,8	×	×
1.4.1.	§ 069 wpływy z różnych opłat	5,6	-	-	25,3	451,8	×	×
2	Dział 852 - Pomoc społeczna	94.097,2	104.957,0	113.195,0	113.270,5	120,4	107,9	100,1
2.1.	Rozdział 85212 - Świadczenia rodzinne, zaliczka alimentacyjna oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	60,2	-	-	75,5	125,4	×	×
2.1.1.	§ 092 pozostałe odsetki	9,4	-	-	12,6	134,0	×	×
2.1.2.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	50,8	-	-	62,9	123,8	×	×
2.2.	Rozdział 85234 - Fundusz Alimentacyjny w likwidacji	94.037,0	-	-	113.195,0	120,4	×	×
2.2.1	§ 097 wpływy z różnych dochodów	94.037,0	-	-	113.195,0	0,0	×	×
3	Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	772,5	-	-	7.063,7	914,4	×	×
3.1.	Rozdział 85347 - Renta socjalna oraz zasiłki i świadczenia przedemerytalne	39,3	-	-	6.548,9	16 993,9	×	×
3.1.1.	§ 092 pozostałe odsetki	35,9	-	-	73,6	205,0	×	×
3.1.2.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	3,4	-	-	6.475,3	190450,0	×	×
3.2.	Rozdział 85395 - Pozostała działalność	733,2	-	-	514,8	70,2	×	×
3.2.1.	§ 092 pozostałe odsetki	36,2	-	-	26,2	72,4	×	×
3.2.2.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	697,0	-	-	488,6	70,1	×	×

Załącznik nr 2

Wydatki budżetowe

Lp.	Wyszczególnienie	2008 r.	2009 r.			6:3 [%]	6:4 [%]	6:5 [%]
		wykonanie	ustawa budżetowa	budżet po zm.	wykonanie			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych		41.720.034,4	37.187.932,0	37.314.483,0	37.278.428,3	89,4	100,2	99,9
1	Dział 753 - Obowiązkowe ubezpieczenie społeczne	37.267.558,8	35.104.726,0	35.224.392,0	35.195.059,9	94,4	100,3	99,9
1.1.	Rozdział 75303 - Fundusz Ubezpieczeń Społecznych	33.229.968,0	30.403.283,0	30.503.283,0	30.503.283,0	91,8	100,3	100,0
	§ 2430 Dotacja dla FUS	33.229.968,0	-	-	30.503.283,0	×	×	×
1.2.	Rozdział 75309 – Składki na ubezpieczenie społeczne	711.381,7	1.304.776,0	1.333.750,0	1.310.146,9	184,2	100,4	98,2
	§ 4110 Składki na ubezpieczenia społeczne	711.381,7	-	1.333.750,0	1.310.146,9	1 871,0	×	98,2
1.3.	Rozdział 75313 - Świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty ZUS i KRUS	3.325.646,1	3.396.029,0	3.386.721,0	3.381.063,5	101,7	99,6	99,8
	§ 3110 Świadczenia zlecone	3.229.846,4	-	3.360.428,0	3.354.866,8	103,9	×	99,8
	§ 2860 Dotacja z budżetu stanowiąca zwrot kosztów obsługi świadczeń zleconych do wypłaty ZUS	25.738,8	-	26.211,0	26.168,0	101,7	×	99,8
	§ 4580 Odsetki	60,9	-	82,0	28,7	×	×	35,0
	Rozdział 75395 - Pozostała działalność	563,0	638,0	638,0	566,6	100,6	88,8	88,8
	§ 3110 Świadczenia zlecone	559,6	-	634,0	563,5	100,7	×	88,9
	§ 4300 Opłaty za przekazanie świadczeń	3,4	-	4,0	3,1	88,2	×	77,5
2	Dział 851 – Ochrona zdrowia	231.237,5	242.128,0	246.406,0	243.508,0	105,3	100,6	98,8
2.1.	Rozdział 85156 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz świadczenia osób nieobjętych obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego	231.237,5	242.128,0	246.406,0	243.508,0	105,3	100,6	98,8
	§ 4130 Składki na ubezpieczenie zdrowotne	231.237,5	-	246.406,0	243.508,0	105,3	×	98,8
3	Dział 852 - Pomoc Społeczna	188,9	-	2.436,5	1.955,0	1 034,9	×	80,2
3.1.	Rozdział 85212 - Świadczenia rodzinne, zaliczka alimentacyjna oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	188,9	-	2.436,5	1.955,0	1 034,9	×	80,2
	§ 3110 Świadczenia zlecone	183,1	-	2432,5	1.952,1	1 066,7	×	80,3
	§ 4580 Odsetki	5,8	-	4,0	2,9	49,2	×	72,5
4	Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	4.221.049,2	1.841.078,0	1.841.248,5	1.837.905,4	43,5	99,8	99,8
4.1.	Rozdział 85335 - Refundacja ulg dla inwalidów wojennych i wojskowych z tytułu ubezpieczenia AC i OC	771,7	837,0	837,0	677,7	87,8	81	81,0
	§ 3030 Refundacja ulg AC i OC	771,7	-	837,0	677,7	87,8	×	81,0
4.2.	Rozdział 85347 - Renta socjalna	4.219.406,8	1.840.241,0	1.840.241,0	1.837.083,2	43,5	99,8	99,8

Lp.	Wyszczególnienie	2008 r.	2009 r.			6:3 [%]	6:4 [%]	6:5 [%]
		wykonanie	ustawa budżetowa	budżet po zm.	wykonanie			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	oraz zasiłki i świadczenia przedemerytalne							
	§ 3110 Świadczenia zlecone	4.147.569,8	-	1.794.912,0	1.791.838,8	43,2	×	99,8
	§ 2860 Dotacja z budżetu państwa stanowiąca zwrot kosztów obsługi świadczeń zleconych do wypłaty	71.806,9	-	45.309,0	45.227,5	63	×	99,8
	§ 4580 Odsetki	30,0	-	20,0	16,8	56	×	84,0
4.3.	Rozdział 85395 - Pozostała działalność	870,6	-	170,5	144,4	16,6	×	84,7
	§ 3110 Świadczenia zlecone	870,6	-	170,0	144,0	16,5	×	84,7
	§ 4580 Odsetki	0,0	-	0,5	0,3	×	×	60,0

Załącznik nr 3

Zatrudnienie i wynagrodzenia*

Wyszczególnienie	Wykonanie 2008 r.			Wykonanie 2009 r.				8:4 [%]
	przeciętne zatrudn. w osobach w przelicz. na pełne etaty	wynagrodzenia [tys. zł]	przec. wynagr. przypad. na 1 etat [zł]	plan (etaty kalk.)	przec. zatrudn. w osobach w przelicz. na pełne etaty	wynagrodzenia [tys. zł]	przec. wynagr. przypad. na 1 etat [zł]	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem ZUS	47.305,10	1.852.722,47	3.263,78	48.516	47.291,98	1.985.384,78	3.498,45	107,2
Centrala	1.322,05	90.514,47	5.705,44		1.341,94	96.296,45	5.979,93	104,8
Oddziały	44.993,26	1.680.224,35	3.111,99		45.011,38	1.804.829,17	3.341,43	107,4
Orzecznictwo lekarskie	984,83	80.802,65	6.837,27		932,39	82.948,33	7.413,60	108,4
Rada Nadzorcza	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	×
Zarząd	4,96	1.181,00	19.842,07		6,27	1.310,84	17.422,06	87,8

* Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie sporządza kwartalnych sprawozdań o zatrudnieniu i wynagrodzeniach Rb-70

Załącznik nr 4

Wykonanie planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Lp.	Wyszczególnienie	2008 r.	2009 r.			6:3 [%]	6:4 [%]	6:5 [%]
		Wykonanie	Plan wg ustawy budżetowej	Plan po zmianach	Wykonanie			
		w tys. zł						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Część A								
I.	Zadania wynikające z ustawy tworzącej fundusz celowy	132 298 439	143 375 843	143 375 843	148 066 581	111,9	103,3	103,3
1.	Emerytury	85 737 871	93 566 462	93 566 462	97 014 819	113,2	103,7	103,7
2.	Renty	32 853 067	34 492 016	34 492 016	34 279 974	104,3	99,4	99,4
3.	Dodatki do emerytur i rent: pielęgnacyjne, dla sierot zupełnych i za tajne nauczanie	3 697 828	4 010 295	4 010 295	4 013 639	108,5	100,1	100,1
4.	Zasiłki chorobowe	4 905 672	5 299 450	5 299 450	6 617 465	134,9	124,9	124,9
5.	Pozostałe zasiłki i świadczenia	4 986 382	5 826 003	5 826 003	5 970 508	119,7	102,5	102,5
6.	Prewencja rentowa	116 023	174 867	174 867	163 871	141,2	93,7	93,7
7.	Prewencja wypadkowa	1 596	6 750	6 750	6 305	395,1	93,4	93,4
Część B								
I.	Stan funduszu na początek roku	3 594 532	4 003 650	4 003 650	4 791 139	133,3	119,7	119,7
1.	-środki pieniężne	3 083 455	2 582 652	2 582 652	3 661 165	118,7	141,8	141,8
2.	-należności	6 070 934	6 179 254	6 179 254	7 098 570	116,9	114,9	114,9
3.	-zobowiązania (minus)	-5 559 857	-4 758 256	-4 758 256	-5 968 596	107,4	125,4	125,4
	w tym: z tytułu zaciągniętego kredytu	-171	0	0	0	-	-	-
II.	Przychody (przypis)	137 329 987	143 125 906	143 225 906	140 470 968	102,3	98,1	98,1
1.	Dotacje z budżetu państwa (§ 2430)	33 229 968	30 403 283	30 503 283	30 503 283	91,8	100,3	100,0
1.1	- dotacje celowe	232 271	266 100	266 100	262 071	112,8	98,5	98,5
1.2	- dotacje uzupełniające	32 997 697	30 137 183	30 237 183	30 241 212	91,6	100,3	100,0
2.	Refundacja z tytułu przekazania składek do OFE (§ 0860)	19 911 481	22 259 514	22 259 514	21 085 991	105,9	94,7	94,7
3.	Składki (przypis) (§ 0820)	82 161 826	89 198 579	89 198 579	86 451 786	105,2	96,9	96,9
4.	Pozostałe przychody (przypis) (§ 0130, 0920, 0970, 1510)	2 026 712	1 264 530	1 264 530	2 429 908	119,9	192,2	192,2
III.	Przychody (własne) funduszy FUS (wpływy)	102 866 571	111 319 132	111 319 132	107 846 779	104,8	96,9	96,9
1.	Fundusz emerytalny	68 132 467	73 939 712	73 939 712	69 334 410	101,8	93,8	93,8

Lp.	Wyszczególnienie	2008 r.	2009 r.			6:3 [%]	6:4 [%]	6:5 [%]
		Wykonanie	Plan wg ustawy budżetowej	Plan po zmianach	Wykonanie			
		w tys. zł						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.1	Składki (wpływy)	47 018 661	50 594 464	50 594 464	46 897 031	99,7	92,7	92,7
1.2	Refundacja OFE	19 911 481	22 259 514	22 259 514	21 085 991	105,9	94,7	94,7
1.3	Pozostałe przychody (wpływy)	1 202 325	1 085 734	1 085 734	1 351 388	112,4	124,5	124,5
2.	Fundusz rentowy	22 124 398	22 532 275	22 532 275	22 488 826	101,6	99,8	99,8
2.1	Składki (wpływy)	22 043 783	22 455 805	22 455 805	22 402 585	101,6	99,8	99,8
2.2	Pozostałe przychody (wpływy)	80 615	76 470	76 470	86 241	107,0	112,8	112,8
3.	Fundusz chorobowy	7 679 094	9 179 148	9 179 148	10 553 386	137,4	115,0	115,0
3.1	Składki (wpływy)	7 669 104	9 169 454	9 169 454	10 544 650	137,5	115,0	115,0
3.2	Pozostałe przychody (wpływy)	9 990	9 694	9 694	8 736	87,4	90,1	90,1
4.	Fundusz wypadkowy	4 930 612	5 667 997	5 667 997	5 470 157	110,9	96,5	96,5
4.1	Składki (wpływy)	4 915 197	5 651 377	5 651 377	5 455 897	111,0	96,5	96,5
4.2	Pozostałe przychody (wpływy)	15 415	16 620	16 620	14 260	92,5	85,8	85,8
5.	Wpływy ogółem FUS	102 866 571	111 319 132	111 319 132	107 846 779	104,8	96,9	96,9
5.1	Składki (wpływy)	81 646 745	87 871 100	87 871 100	85 300 163	104,5	97,1	97,1
5.2	Refundacja OFE	19 911 481	22 259 514	22 259 514	21 085 991	105,9	94,7	94,7
5.3	Pozostałe przychody (wpływy)	1 308 345	1 188 518	1 188 518	1 460 625	111,6	122,9	122,9
IV.	Wydatki (koszty)	136 133 380	147 291 386	147 291 386	153 437 703	112,7	104,2	104,2
1.	Transfery na rzecz ludności (§ 3110, 4580)	132 180 820	143 194 226	143 194 226	147 896 405	111,9	103,3	103,3
1.1	Emerytury i renty (łącznie z dodatkami)	122 288 766	132 068 773	132 068 773	135 308 432	110,6	102,5	102,5
1.2	Pozostałe świadczenia	9 892 054	11 125 453	11 125 453	12 587 973	127,3	113,1	113,1
2.	Wydatki bieżące	3 592 413	3 658 165	3 658 165	3 637 530	101,3	99,4	99,4
2.1	Odpis na działalność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (§ 2970)	3 349 523	3 418 000	3 418 000	3 418 000	102,0	100,0	100,0
2.2	Prewencja rentowa (§ 3030, 4300)	116 023	174 867	174 867	163 871	141,2	93,7	93,7
2.3	Prewencja wypadkowa (§ 4300)	1 596	6 750	6 750	6 305	395,1	93,4	93,4
2.4	Koszt obsługi kredytów (§ 8070)	0	56 456	56 456	47 471	-	84,1	84,1
2.5	Wynagrodzenia dla płatników składek (§ 4300)	1 859	2 090	2 090	1 883	101,3	90,1	90,1
2.6	Pozostałe wydatki (§ 4300)	123 412	2	2	0	-	-	-
3.	Pozostałe zmniejszenia	360 147	438 995	438 995	1 903 768	528,6	433,7	433,7

Lp.	Wyszczególnienie	2008 r.	2009 r.			6:3 [%]	6:4 [%]	6:5 [%]
		Wykonanie	Plan wg ustawy budżetowej	Plan po zmianach	Wykonanie			
		w tys. zł						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	(§ 4810,4950)							
V.	Wydatki funduszy FUS (koszty)	132 300 298	143 377 935	143 377 935	148 068 464	111,9	103,3	103,3
1.	Fundusz emerytalny	84 120 803	91 735 236	91 735 236	95 343 400	113,3	103,9	103,9
1.1	Emerytury	84 118 935	91 733 060	91 733 060	95 340 511	113,3	103,9	103,9
1.2	Pozostałe świadczenia	1 868	2 176	2 176	2 889	154,7	132,8	132,8
2.	Fundusz rentowy	36 108 375	38 624 526	38 624 526	37 943 331	105,1	98,2	98,2
2.1	Renty	29 051 313	30 745 329	30 745 329	30 330 892	104,4	98,7	98,7
2.2	Emerytury przyznane z urzędu zamiast renty	1 618 936	1 833 402	1 833 402	1 674 308	103,4	91,3	91,3
2.3	Dodatki do emerytur i rent: pielęgnacyjne, dla sierot zupełnych i za tajne naucz.	3 586 158	3 888 765	3 888 765	3 891 213	108,5	100,1	100,1
2.4	Zasiłki pogrzebowe	1 734 740	1 980 880	1 980 880	1 881 879	108,5	95,0	95,0
2.5	Pozostałe świadczenia	1 205	1 283	1 283	1 168	96,9	91,0	91,0
2.6	Prewencja rentowa	116 023	174 867	174 867	163 871	141,2	93,7	93,7
3.	Fundusz chorobowy	7 351 142	8 199 909	8 199 909	9 824 255	133,6	119,8	119,8
3.1	Zasiłki chorobowe	4 461 338	4 797 431	4 797 431	6 129 672	137,4	127,8	127,8
3.2	Zasiłki macierzyńskie	1 810 726	2 161 004	2 161 004	2 406 585	132,9	111,4	111,4
3.3	Zasiłki opiekuńcze	369 898	443 815	443 815	464 940	125,7	104,8	104,8
3.4	Świadczenia rehabilitacyjne	705 319	794 259	794 259	803 312	113,9	101,1	101,1
3.5	Pozostałe świadczenia	2 002	1 310	1 310	17 863	892,3	1363,6	1363,6
3.6	Wynagrodzenia dla płatników składek	1 859	2 090	2 090	1 883	101,3	90,1	90,1
4.	Fundusz wypadkowy	4 719 978	4 818 264	4 818 264	4 957 478	105,0	102,9	102,9
4.1	Renty	3 801 754	3 746 687	3 746 687	3 949 082	103,9	105,4	105,4
4.2	Dodatki do rent: pielęgnac. i dla sierot zupełnych	111 670	121 530	121 530	122 426	109,6	100,7	100,7
4.3	Zasiłki chorobowe	444 255	502 019	502 019	487 759	109,8	97,2	97,2
4.4	Jednorazowe odszkodowania	289 125	361 684	361 684	306 069	105,9	84,6	84,6
4.5	Świadczenia rehabilitacyjne	70 881	78 633	78 633	87 304	123,2	111,0	111,0
4.6	Pozostałe świadczenia	697	959	959	-1 467	-210,5	-153,0	-153,0
4.7	Prewencja wypadkowa	1 596	6 750	6 750	6 305	395,1	93,4	93,4
4.8	Pozostałe wydatki	0	2	2	0	-	-	-
VI.	Stan funduszu na koniec roku	4 791 139	-161 830	-61 830	-8 175 596	-	5052,0	13222,7
1.	-środki pieniężne	3 661 165	353 129	353 129	899 254	24,6	254,7	254,7

Lp.	Wyszczególnienie	2008 r.	2009 r.			6:3 [%]	6:4 [%]	6:5 [%]
		Wykonanie	Plan wg ustawy budżetowej	Plan po zmianach	Wykonanie			
		w tys. zł						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.	-należności	7 098 570	6 622 168	6 622 168	7 181 439	101,2	108,4	108,4
3.	-zobowiązania (minus)	-5 968 596	-7 137 127	-7 037 127	-16 256 289	272,4	227,8	231,0
	w tym: z tytułu zaciągniętego kredytu	0	0	0	-3 983 074	-	-	-
VII.	Dane uzupełniające (przypis)	83 576 968	90 429 802	90 429 802	88 026 430	105,3	97,3	97,3
1.	Fundusz emerytalny	47 620 281	52 449 846	52 449 846	50 962 314	107,0	97,2	97,2
1.1	Składki (przypis)	46 333 964	51 358 800	51 358 800	49 562 045	107,0	96,5	96,5
1.2	Pozostałe przychody (przypis) ¹⁾	1 286 317	1 091 046	1 091 046	1 400 269	108,9	128,3	128,3
2.	Fundusz rentowy	21 849 363	22 901 670	22 901 670	22 353 803	102,3	97,6	97,6
2.1	Składki (przypis)	21 747 972	22 795 047	22 795 047	22 204 112	102,1	97,4	97,4
2.2	Pozostałe przychody (przypis) ¹⁾	101 391	106 623	106 623	149 691	147,6	140,4	140,4
3.	Fundusz chorobowy	8 717 014	9 321 476	9 321 476	9 176 373	105,3	98,4	98,4
3.1	Składki (przypis)	8 705 798	9 307 978	9 307 978	9 166 305	105,3	98,5	98,5
3.2	Pozostałe przychody (przypis) ¹⁾	11 216	13 498	13 498	10 068	89,8	74,6	74,6
4.	Fundusz wypadkowy	5 390 310	5 756 810	5 756 810	5 533 940	102,7	96,1	96,1
4.1	Składki (przypis)	5 374 092	5 736 754	5 736 754	5 519 324	102,7	96,2	96,2
4.2	Pozostałe przychody (przypis) ¹⁾	16 218	20 056	20 056	14 616	90,1	72,9	72,9

1) nie obejmuje odpisów przywracających wartość należności rozwiązanych rezerw

Załącznik nr 5

Wykonanie planu finansowego Funduszu Rezerwy Demograficznej

Lp.	Wyszczególnienie	2008 r.	2009 r.		5:3 [%]	5:4 [%]
		Wykonanie	Plan	Wykonanie		
		w tys. zł				
1	2	3	4	5	6	7
I.	Stan Funduszu na początek roku	3 488 393	4 701 358	4 462 515	127,9	94,9
	z tego:					
1	- środki pieniężne	2	147 739	5	250,0	0,0
2	- ulokowane środki finansowe	3 470 451	4 531 367	4 444 725	128,1	98,1
3	- należności	18 012	22 324	17 834	99,0	79,9
4	- zobowiązania (minus)	-72	-72	-49	68,1	68,1
II.	Przychody	1 404 635	1 558 191	2 869 260	204,3	184,1
1	Wpływy z dywidend	21 579	8 991	17 242	79,9	191,8
2	Wpływy z prywatyzacji	0	0	1 083 377	-	-
3	Wpływy ze składek na fundusze celowe	1 209 421	1 311 942	1 285 879	106,3	98,0
4	Pozostałe odsetki	173 635	169 700	228 977	131,9	134,9
5	Różne dochody	0	67 558	253 785	-	375,7
	w tym: wynik z wyceny papierów wartościowych	0	0	253 785	-	-
III.	Koszty	430 513	3 085	765	0,2	24,8
1	Zakup usług pozostałych	109	3 085	765	701,8	24,8
2	Wynik z wyceny papierów wartościowych	430 404	0	0	-	-
IV.	Stan Funduszu na koniec roku	4 462 515	6 256 464	7 331 010	164,3	117,2
	z tego:					
1	- środki pieniężne	5	147 739	24	480,0	0,0
2	- ulokowane środki finansowe	4 444 725	6 083 284	7 308 036	164,4	120,1
3	- należności	17 834	25 513	22 999	129,0	90,1
4	- zobowiązania (minus)	-49	-72	-49	100,0	68,1

Załącznik nr 6

Kalkulacja oceny końcowej

Część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Oceny wykonania budżetu części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokonano stosując kryteria oparte na wskaźnikach wartościowych opracowanych przez NIK i opublikowanych w Analizie wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2009 roku³².

Dochody D: 346.431,9 tys. zł

Wydatki W: 37.278.428,3 tys. zł

Łączna kwota G : 37.624.860,2 tys. zł

Waga wydatków w łącznej kwocie: $Ww = W : G = 0,0092$

Waga dochodów w łącznej kwocie $Wd = D : G = 0,9908$

Nieprawidłowości w dochodach: nie stwierdzono

Ocena cząstkowa dochodów: pozytywna (5)

Nieprawidłowości w wydatkach: nie stwierdzono

Ocena cząstkowa wydatków: pozytywna (5)

Wynik końcowy $Wk = 5 \times 0,0092 + 5 \times 0,9908 = 5$

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wykonanie budżetu państwa za 2009 r.

w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

Przychody wg wpływów P: 107.846.779 tys. zł

Wydatki (koszty) W: 148.068.464 tys. zł

Łączna kwota G: 255.915.243 tys. zł

Waga wydatków (kosztów) w łącznej kwocie $Ww: 0,5786$

Waga przychodów w łącznej kwocie $Wp: 0,4214$

Nieprawidłowości w wydatkach (kosztach): nie stwierdzono

Ocena cząstkowa wydatków (kosztów): pozytywna (5)

Nieprawidłowości w przychodach wg wpływów: nie stwierdzono

Ocena cząstkowa przychodów wg wpływów: pozytywna (5)

Wynik końcowy $Wk = 5 \times 0,4214 + 5 \times 0,5786 = 5$

³² Porównaj: http://bip.nik.gov.pl/pl/bip/metodyka_kontroli/px_kryteria_oc_wyk_budz_2010.pdf

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie z zastrzeżeniami ocenia wykonanie budżetu państwa w 2008 r. planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Na obniżenie oceny ogólnej w stosunku do powyższej kalkulacji decydujący wpływ ma:

- obniżenie stanu Funduszu w ciągu 2009 roku o niemal 13 mld zł,
- wysoki stan zobowiązań wobec otwartych funduszy emerytalnych,
- ilościowy, jak i kwotowy wzrost w 2009 r.:
 - wypłat z tytułu odsetek za opóźnienia w ustalaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie,
 - nadpłat świadczeń emerytalno-rentowych,
 - wyrównań do wysokości należnego świadczenia.

Fundusz Rezerwy Demograficznej

Przychody P: 2.869.260 tys. zł

Wydatki (koszty) W: 765 tys. zł

Łączna kwota G: 2.870.025 tys. zł

Waga przychodów w łącznej kwocie Wp: 0,9997

Waga wydatków (kosztów) w łącznej kwocie Ww: 0,0003

Nieprawidłowości w przychodach: nie stwierdzono

Ocena cząstkowa przychodów wg wpływów: pozytywna (5)

Nieprawidłowości w wydatkach (kosztach): nie stwierdzono

Ocena cząstkowa wydatków (kosztów): pozytywna (5)

Wynik końcowy Wk = $5 \times 0,9997 + 5 \times 0,0003 = 5$

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wykonanie planu finansowego w 2009 r. Funduszu Rezerwy Demograficznej

Załącznik nr 7

Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

- 1.
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Komisja Finansów Publicznych
6. Komisja do Spraw Kontroli Państwowej
7. Komisja Polityki Społecznej i Rodziny
8. Minister Finansów
9. Minister Pracy i Polityki Społecznej
10. Minister Sprawiedliwości
11. Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego
12. Biuro Bezpieczeństwa Narodowego